

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUPBOGEN

17DE BIND

1 9 4 0

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · WILH. THOMSEN

· ORDRUPHØJVEJ 24 · CHARLOTTENLUND

1940

JONSTRUPBOGEN

17DE BIND

1 9 4 0

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · WILH. THOMSEN
ORDRUPHØJVEJ 24 · CHARLOTTENLUND

1940

**Klichéer fra
Robert W. Peyraths
Klichéanstalt**

JOAKIM LARSENS LIVSERINDRINGER

Ved *R. C. Mortensen* efter Joakim Larsens egenhændige Optegnelser.

SLUTNING

(De foregaaende Afsnit findes i Jonstrupbogens Bind 7, 8 og 9).

SKOLEBØRNEENS Bispising, som jeg havde sat i Gang 1876, overgik to Aar senere til en Komité, som endnu bestaar, efter at den i Tidens Løb har undergaaet mange Ændringer. Jeg blev Næstformand i Komiteen, hvormed fulgte Ledelsen af hele Virksomheden og siden 1896 Bestyrelsen af Skolekøkkenet. Formand var Højesteretsassessor P. C. Müller til 1904, derefter F. Asmusen til 1912. Saa blev jeg Formand ogsaa af Navn; af Gavn havde jeg været det fra først af. Jeg fortsatte Virksomheden efter min Afsked, dog saaledes, at Skolevæsenets Kontor besørgede Størstedelen af det administrative Arbejde. Jeg lod trykke to Beretninger om Bispisingen (1907 og 1916).

Fra 1887 blev jeg Sekretær ved Udvalget for Kommunens Folkebiblioteker og havde som saadan faktisk Overledelsen af hele Biblioteksvirksomheden (undtagen Udlaanet). Jeg fratraadte 1914, efterat jeg havde faaet gennemført Oprettelsen af Læsestuer, Fællesordning (Centralbibliotek og Kredsbiblioteker) under Ledelse af cand. theol. Aage Sorterup og successiv Ansættelse af faguddannede Biblioteksmennesker.

Aar 1890 blev jeg Formand i Bestyrelsen for Frederiksberg tekniske Skole, sammen med Bygningsinspektøren, Professor Chr. L. Thuren og Murmester J. C. Sørensen, senere afløst af Tømrermester Adam Matthissen. Skolen havde Lokale i Falkoneralleens Skole 1870—98, i Lollandsvejens Skole 1898—1905 og siden paa Howitzvej. Overlærer Henrik Hansen var Forstander til 1898, F. Breum til 1910 og P. Jacobsen efter den Tid. Jeg fratraadte min Stilling 1913.

Fra 1900 til 1915 var jeg af Kommunalbestyrelsen valgt ind til Medlem af *Skoleraadet*, og jeg sad i dettes staaende Udvalg, — de sidste fire Aar som dets Formand. Her kom jeg en Del i Berøring med Stiftamtmanden (først Bache, senere Jonquières og derefter Dybdal) og flere af Amtsraadets Medlemmer, blandt andre den karakterfulde Etatsraad N. Andersen.

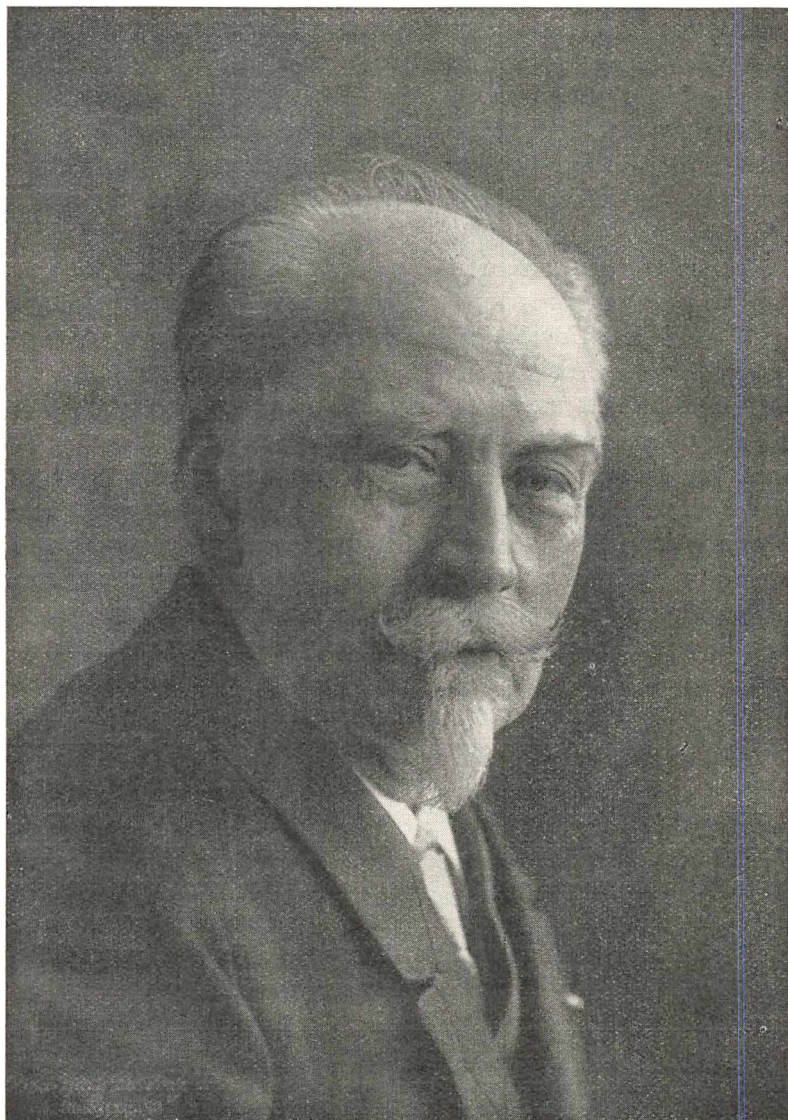
I Asylselskabet for Frederiksberg var jeg Formand i Bestyrelsen fra 1900 til 1917, og jeg skaffede Asylet et klækkeligt Bidrag fra Kommunen. Det meste Arbejde udførtes dog af Revisionschef A. Hall som Sekretær og Kontorchef H. Kierrungaard som Kasserer. Samarbejdet med to saa elskværdige Mennesker var yderst behageligt.

I Understøttelsesforeningen arbejdede jeg i nogle Aar sammen med Grosserer Trier og Bogtrykker Lazarus, senere med Pastor Ewaldsen og Generalpostdirektør Svendsen.

1894 blev jeg Medlem af Komiteen til Kirkesagens Fremme paa Frederiksberg. Provst Glahn trak med megen uegennyttig Opofrelse Hovedparten af Læssel. Vi opførte Thomaskirken og Markuskirken og fik Sognedelingen gennemført. Ogsaa til Mariendalskirken og Solbjergkirken Opførelse gav jeg min Skærv, ligesom til Menighedshuset i Pilealleen. Det afløste 1911 den gamle Skole. Jeg var med blandt Indbyderne til Omdannelsen.

Som Medlem af det første Menighedsraad var jeg efter Provst Glahns Død (i Efteraaret 1908) med at vælge Pastor Hoffmeyer til Sognepræst (i Foraaret 1909). Senere blev han Stiftsprovst. Efter hans Anmodning lod jeg mig 1912 vælge ind i det nye Menighedsraad, blev Formand og fornyede blandt andet Bekendtskabet med den rare Justitsraad Goricke, men fik intet udrettet af Betydning. Sagen om Accidensernes Afløsning strandede i Kommunalbestyrelsen ved Krigens Udbrud, og den om Bispervalg gennem Menighedsraadene gik tilbunds i det almindelige kirkepolitiske Uføre ved Kirkeministerens Modstand.

Fra 1891 deltog jeg i en Aarrække stadigt i Skolemøderne i Roskilde («Sjællands Stifts Skolemøder»), og jeg var 1888—98 Formand i Bestyrelsen, blandt andre sammen med Carl Henriksen, Zakarias Nielsen og Frederik Smith. Skont det ikke lykkedes mig at faa Deltagernes Antal bragt ret meget i Vejret,

JOAKIM LARSEN

da Sjællænderne i det hele er trevne til at komme til Møder, og København ligger saa nær, fik jeg dog adskillige gode Foredrag frem ogsaa af Mænd udenfor Folkeskole-Lærernes egen Kreds*). Ved Halvtredsaaars-Jubilæet skrev jeg en skolehistorisk Pjece: Sjællands Stifts Skolemøder 1844—94.

I Pædagogisk Selskab har jeg været et interesseret Medlem i næsten alle de Aar, jeg har været i København og paa Frederiksberg. Jeg sad i Bestyrelsen 1883—85, blandt andre sammen med Brøchner Larsen og S. G. Møller, og jeg udtraadte frivilligt af kammeratligt Hensyn til Forstander Otto Jensen, der ikke blev genvalgt. Senere blev jeg Medlem af dets Repræsentantskab og 1903 af dets Udvalg for Børnebøger. Her gjorde jeg Hovedarbejdet, og jeg redigerede den endelige Fortegnelse, som vi fik Ministeriet til at udsende sammen med Cirkulæret af 6. Juni 1905 om Statsunderstøttelse til Børnebogsamlinger. Hvorvel der var store Mangler ved denne Fortegnelse, var dens Udarbejdelse dog det første Skridt paa en Vej, som hidtil var ubetraadt herhjemme. Senere er Professor Schack Steenberg gaaet videre.

Jeg var Medlem af 2 Udvalg, som Pædagogisk Selskab nedsatte, uden at de førte til noget, nemlig om Skolebørns Besøg paa Museer (Sagen blev rejst af mig) og om Gymnastikundervisningen.

I Danmarks Lærerforenings Skolemøder tog jeg Del fra 1879, da jeg udstillede mine Læsebøger. I 1886 var jeg Ordstyrer, i 1893 var jeg Medlem af Bestyrelsen, og sammen med Sauter og Thomassen ordnede jeg hele Mødet. I 1899 havde jeg samme Hverv, og som Formand for Bestyrelsen holdt jeg Aabningstalen. Den formede sig i Anledning af Foreningens 25-aarige Bestaaen til en Oversigt over danske Læreres Foreninger og Møder, og den sluttede med en Tak til Autoriteterne for den nye Skolelov. Om denne Lovs Betydning holdt jeg et særligt Foredrag.

---

*) 1849: L. Buddle, A. G. Ø. H. uch, Dolleris, cand. mag. Oskar Hansen. 1890: Professor Kr. Erslev, Emil Fischer. 1891: Morten Pontoppidan, Hjalmar Keller. 1892: Theodora Lang, Skolebestyrer L. Jacobsen, København. 1893: Poul la Cour, Tegneins ektør Carl F. Andersen. 1894: Professor Toop 1895: Hanssen Nørremølle. 1906: Dr. Haderup (Tandlæge), Stephen Nyeland (Forstander for Hævebrugshøjskolen Vilvorde). 1897 Organist Laub, Overintendant H. Jørgensen, Axel Hertel. 1898: Seminarieforstander Stig Bredstrup, Skolemuseets Bestyrer Fr. Thomassen, Johan Ottosen.

Min største og betydningsfuldste Virksomhed faldt som Medlem af Foreningens Bestyrelse 1893—1900, deraf de sidste 6 Aar som Formand.

Da jeg i Slutningen af Firserne modtog en Opfordring til at stille mig til Valg som Modkandidat til Brøchner Larsen, sagde jeg Nej, men efter hans Død i 1891 modtog jeg Carl Henrichsens og Fr. Thomassens Opfordring om at lade mig opstille, og jeg blev derefter valgt. Af de Mænd, jeg herved gennem flere Aar havde nært Samarbejde med, var Carl Henrichsen en trofast gammel Ven fra Seminariet og fra Roskildemøderne; jeg fortsatte den venskabelige Forbindelse med N. C. Rom og Zakarias Nielsen, der var Medlemmer af Enkeudvalget, og jeg vandt mig nye Venner i Sauter, Erik Johansen (i Fredericia) og M. Jørgensen (i Hillerslev), hvorimod Overlærer Østergaard (i Aalborg) ikke var mig sympatetisk, skønt jeg villigt anerkendte hans Dygtighed, og det lykkedes mig aldrig at komme i ret fortroligt Forhold til P. A. Holm.

Sauter var Formand endnu 1893—94, men da Alderen begyndte at tage paa ham, og jeg baade var Medlem af Forretningsudvalget og boede ved Hovedstaden, tog jeg allerede i disse Aar en ikke ringe Del i Arbejdet, især det skriftlige, samt i Ordningen og Ledelsen af Skolemødet 1893. Ved de tvangfri Former, under hvilke Sauter, Thomassen og jeg samledes i Taarnpavillonen i Sommeren 1893 og i Alsterpavillonen det følgende Efteraar og Vinteren derefter for at drøfte Mødets Anliggender, forberedtes vore senere Sammenkomster den første Fredag i hver Maaned. Jeg virkede blandt andet for en Udvidelse af Medlemsbladet, for at det om muligt kunde blive det Skoleblad, vi har trængt og endnu trænger saa haardt til. Udvidelsen skete rigtigt nok, men Redaktionen fortsattes i den gamle, kedelige Skure. Efter at Redaktionen var besørget af Anders Petersen og derefter af H. J. Christiansen, skaffede jeg Chr. Dahl Redaktørposten med en Løn af 500 Kroner om Aaret. I 1903—05 fik han det dobbelte, da Bladet udkom tiere, men under den nye Kurs maatte han fra April 1906 fratræde.

Formand var jeg fra 1. Januar 1895 til 31. December 1900. Sauters Styrelse af Foreningens Sager havde været ganske som

han selv var: elskværdig og uegennyttig men formløs. Jeg fik kun overleveret en Forhandlingsprotokol og nogle faa Brudstykker af et Arkiv. Efter min Tiltrædelse søgte jeg at faa lidt Form ind i det hele: der blev indrettet Journal og Kopibog samt et Arkiv med alle indgaaede Skrivelser; der blev sendt Medlemmerne trykte Dagsordener over Møderne, hvis Sager jeg i Forvejen søgte at forberede og lægge tilrette. Mødestedet for Bestyrelsen flyttedes fra det lidet tiltalende »Hotel Valdemar« til Alsterpavillonen, hvor der var en rummelig Forhandlingssal, et Taarnværelse til Maatiderne samt Ro og landlig Udsigt over Tivoli.

Om Enkelthederne ved min Virksomhed henviser jeg til Medlemsbladet for disse Aar og til Beretningen om Ombudsmødet i Fredericia 1897.

Med Jørgensen i Vaalse deler jeg Fortjenesten af at have sat Lønningsreformen paa Dagsordenen for det første Bestyrelsesmøde efter min Tiltrædelse som Formand (April 1895), med Carl Henrichsen og især den energiske og utrættelige Østergaard Fortjenesten af at have iværksat den omfattende og indgaaende Agitation for en Lønningsreform. Forøvrigt tør jeg nok uden Overvurdering udtale, at det skyldes mig 1) at Ministeriet overhovedet forelagde en Skolelov 1895, 2) at denne optog vort Lønningsprincip, 3) at Københavns Kommune fik et Tillæg, og desuden har jeg en lille Del i, at Loven endelig blev gennemført. I Ministeriet forhandlede jeg mest med Kontorchef Weis. En stor Del af Loven blev affattet ved mit Arbejdsbord, naar Weis hveranden—tredje Dag kom til Forhandling med mig, medens hans Cykle stod ved Gadedøren, og den flinke Skriver Bojsen, der foretog de fleste Beregninger, og selvfølgelig, ikke sjældent med Kultusminister Bardenfleth. I Folketinget forhandlede jeg med J. C. Christensen, Guldbrandsen, Harald Holm, Klaus Berntsen, Johansen, Scharling, M. Klausen og flere, og i Landstinget især med Bjerre og Goos. Hovedfortjenesten af Lovens Gennemførelse i Rigsdagen havde Bjerre og J. C. Christensen. Ogsaa Feltoget i Aviserne og gennem Kredsformændene til alle Folketings- og Landstingsmænd (de fik hver et Eksemplar af Østergaards Pjece) ledede jeg. Lovens Vanskæbne i de to første Samlinger —

foranlediget ved, at Kultusminister Bardenfleth fulgte den Estrupske Opfordring om at indskrænke Kommunernes Delta-gelse i Kaldelsen, fordi Staten overtog Udredelsen af en Del af Lønnen — gav Socialisterne Anledning til at fiske efter Foreningen, men det lykkedes ikke M. Klausen at blive valgt ind i Bestyrelsen, og hans Forsøg paa at vinde Kursuslærerne mislykkedes ganske. — En Del af Foreningens Medlemmer forstod ikke, at det var politiske Forhold, der lagde Hindringer ivejen for Loven, men troede, at det var Lunkenhed hos Bestyrelsen, hvorfor der i flere Kredse rejste sig en Uvilje mod os. Den blev dog paa Ombudsmødet i Fredericia 1897 slaaet ned. Min Redegørelse for Bestyrelsens Virksomhed afvæbnede ganske Oppositionen, saa at dens Fører, Overlærer Mandix Schou, bagefter nær var faldet mig om Halsen af lutter Ømhed.

Behagelig var denne Tid unægtelig ikke: den medførte umaa-deligt Slid og ikke faa Ærgrelser, saa jeg var baade for min egen og for Sagens Skyld glad, da Højre paa sit Gruppemøde den 15. Marts 1899 ved at sætte Borgmester Hansen og to andre ikke forhandlingsvenlige Medlemmer ud af Landstingets Skoleudvalg sikrede Lovens Gennemførelse. Den 24. Marts fik den kongelig Stadfæstelse. Lærernes Glæde over Resultatet gav sig mange Udtryk ved det 5te Skolemøde, som Danmarks Lærerforening holdt i København i Sommeren 1899. Mit Billede kom i »Illustreret Tidende«, og Lærerne forærede mig mit Portræt, malet af Achen. Kultusministeren tilbød mig Professortitlen, men jeg afslog Tilbudet ligesom da den atter efter Skolemødet 1905 blev mig tilbudt. Som Formand havde jeg Ærespladsen ved Ministerens Side under Skydebanemiddagen 1899. Med det følgende Aar trak jeg mig tilbage fra Bestyrelsen.

I alle de nordiske Skolemøder har jeg deltaget siden 1877, ved hvilket Møde, der fandt Sted i København, jeg lærte Jon Rud at kende og dermed den Kreds af Skolemænd i Hamar, som jeg siden kom i personlig og skriftlig Forbindelse med. I Mødet i Stockholm 1880 deltog min Fader og mine tre Brødre. Her lærte jeg Alexander Jonsson at kende. I Kristianiamødet 1885 tog jeg ikke saa megen Del, da baade Elise og jeg var optagne af Sorg over vor lille Gerda, som døde Maaneden før. Men jeg var dog

sammen med en Del Venner, og Elise gjorde Bekendtskab med den ejendommelige Fru Sandberg, der snart efter blev gift med Bjørn Björnsson. Vi boede nemlig i Fru Sandbergs Pensionat, ligeoverfor »Grand Hotel«. Ved de følgende 5 Møder (1890, 95, 1900, 05 og 10) sad jeg i den danske Bestyrelse, de to næstsidste Gange som dens Formand. Med Forberedelserne til Mødet i København 1890 havde jeg dog ikke meget at gøre, da jeg var i Ems indtil faa Dage, før Mødet begyndte, men med de følgende saa meget desto mere, næsteften Thomassen, der som Sekretær havde den aldeles overvejende Part af Arbejdet. Ved Mødet i Stockholm 1895, hvor jeg sluttede mig nærmere til Emil Hamarlund, var Elise og Astrid med. Vi kom ved Professor Törngrens Mellekomst til at bo overordentlig smukt og herskabeligt paa Vice-Herredshovding Holms Landsted Kragenæs i Skærgaarden og var Genstand for megen Opmærksomhed og kom til mange Middagsselskaber baade i Holms Hjem og paa Hasselbacken. I Kristiania Aar 1900 stiftede jeg nærmere Bekendtskab med J. Nicolajsen, H. Raabe, Th. Brataas og Otto Andersen, tildels ogsaa med Ernst Carlsson og Fritjuv Berg. Her maatte jeg optræde som Formand baade ved de offentlige og de private Sammenkomster. Ved det 9de nordiske Skolemøde i København 1905 var Forholdene særligt vanskelige, da Unionssprængningen den 7. Juni havde tilvejebragt et meget spændt Forhold mellem Nordmænd og Svenskere, saa at ængstelige Sjæle frygtede for overhovedet at holde Møde, og adskillige svenske Røster bestemt fraaadede dets Afholdelse, ligesom Hans Olrik i Danmark gjorde det. Vi lod os dog ikke skræmme, og vi havde den Glæde, at ikke blot forløb Mødet uden Mislyd, men efter Vidnesbyrd baade under og efter Mødet at dømme synes det, som om Nordmænd og Svenskere kom hinanden lidt nærmere. Da Kronprins Frederik (den senere F. VIII) med Familie overværede Mødets Aabningsfest og bagefter forblev en Stund i Raadhushallen, faldt det i min Lod at ledsage den tiltrækkende Prinsesse Louise (af Schaumburg-Lippe) paa Rundturen. Et halvt Aar efter var hun død. Jeg havde Audiens hos Kronprinsen paa Amalienborg den 4. September for åt takke ham for Nærværelsen ved Mødet og blev bedt til Middag samme Dag paa Charlottenlund. Foruden

Kronprinsens Familie var Schaumburg-Lipperne og nogle Officerer med til Middagen. Jeg kørte hjem derfra med General Schroll. Efter stærk Opfordring tog jeg mod Valget som Medlem af Komiteen før Mødet i Stockholm 1910, men jeg indtog en tilbagetrukken Stilling, hvad der passede godt til Mødets hele kølige Karakter. Kun mindedes jeg ved Komiteens Fællesmaaltid den Vinteren forud afdøde Emil Hammarlund, og jeg lagde paa hans Grav en Krans fra Danskerne.

Et Par mindre, skandinaviske Mødevirksomheder affødtes ved min Stilling som Medlem af den danske Bestyrelse. I Stockholm blev man 1895 enig om at holde *private* nordiske Skolemøder af en mindre Kreds til en mere frugtbar Drøftelse af Skolespørgsmaal end dem, som kunde finde Sted ved de større. Jeg blev Medlem af det danske Udvalg for disse Møder tilligemed Dr. S. L. Tuxen og Ludvig Schrøder. Jeg deltog i Mødet paa Askov 1896 (med paafølgende Udflugt til Fanø), men der kom Forhindringer for min Deltagelse i de følgende Møder (Näås 1898, Hankø 1901, Lunnevad 1904, Askov 1908, Porla 1912, Hankø 1915), og jeg tabte ogsaa Lysten; thi det blev mest Mænd fra den højere Skole og af den grundtvigske Retning, der var toneangivende.

Ligeledes blev jeg Medlem af Udvalget for Samarbejde mellem Nordens Skoler. Det blev nedsat i Kristiania Aar 1900 efter Foredrag om denne Sag af J. Nicolajsen, Fritjuv Berg og mig. De andre danske Repræsentanter blev Tuxen og Harald Holm og som Suppleanter Fr. Thomassen og Frøken Theodora Lang. Forskellige Smaapuf fra min Side til Nordmændene for at faa et Møde i Stand frugtede ikke. Saa kom Nordahl Rolfsen herved i Foraaret 1902 med sit Forslag om Udarbejdelsen af Haandbøger for nordiske Lærere. Vi tog dette og et Par andre Forslag op og bad Nordmændene sammenkalde et Møde i September 1902. De var ogsaa villige, men Sagen strandede paa Svenskerne, det vil sige Ernst Carlssons Modstand af politiske Hensyn. I Sommeren 1904, da Carlsson fra sit Sommerophold i Hellebæk kom til København, fik jeg ham til at foreslaa et Møde samme Efteraar. Det strandede, fordi Nordmændene havde Forfald, og et Møde i Juleferien turde jeg ikke indlade mig paa. I December sendte jeg saa efter Samraad med Tuxen og Thomassen, hvilken

sidste var indtraadt efter Harald Holms Død, et Forslag til J. Nicolaisen, men hans Datters Død bevirkede, at han lod Sagen hvile. Saa kom det bevægede Aar 1905, der tilintetgjorde de sidste Udsigter for denne Sag. Forgæves søgte vi at tage den op paa det nordiske Skolemøde i København, Tuxen nedlagde da sit Hverv som Formand, og Sagen løb ud i Sandet.

I 80erne og i Begyndelsen af 90erne blev jeg ofte angaaende et eller andet Skolespørgsmaal raadspurgt af Skolekontorets Embedsmænd: Holm, dengang Kontorchef, og senere Departementschef Asmussen og Kontorchef Weis. Med de to sidste stiftede jeg nærmere Bekendtskab, mens de havde Sæde i Frederiksberg Skolekommission, Asmussen 1887—88 og Weis 1890—92, og jeg vedligeholdt Forbindelsen ogsaa efter deres Udtrædelse.

Efter Docent Fjords Død den 4. Januar 1891 fik jeg gennem Departementschef Asmussen Forespørgsel om, hvorvidt jeg vilde overtage Ledelsen af de forskellige ministerielle Kursus for Lærere, da disse Kursus, efter hvad daværende Kultusminister Scavenius havde udtalt til Asmussen, helst burde styres af en Mand, der havde Skolelærereksamen og kendte Lærernes Uddannelse. Jeg tøvede noget med at tage Stilling til denne Sag, da jeg tvivlede om, at Pladsen i Længden kunde forenes med min Embedsgerning paa Frederiksberg, og jeg blev endnu mere betænkelig, da man fra en vis Side herude opfordrede mig meget indtrængende til at overtage den, formodentlig ventede man, at jeg ved at tage Pladsen skulde blive nødsaget til at opgive mit Embede. I denne Mellemtid gik General Thomsen, dengang Direktør for Landbohøjskolen, op til Ministeren og anbefalede Docent Feilberg, som efter Dr. Stenstrup var bleven Tilsynsmand ved Folkehøjskolerne. Da Scavenius stod i politisk Gæld til Thomsen, maatte han bøje sig for dennes Ønske. Det viste sig imidlertid snart, at Feilberg ikke egnede sig for denne Gerning. Hans Olrik blev da den ledende, og han forstod at bringe baade Kursus og sig selv i Vejret, saa han blev Forstander for Lærerehøjskolen. Godt var det, som det senere viste sig, at jeg slap fri.

Gennem Professor Kroman blev jeg i Foraaret 1891 Medlem af den Kommission, der under Scavenius's Forsæde udarbejdede Bestemmelserne for (den iøvrigt temmelig dødfødte) Borger-

skoleeksamen og ligeledes Medlem af den Kommission, der efter den nye Seminarielov af 30. Marts 1894 skulde undersøge Privatseminarierne, inden de fik Anerkendelse. Professor Kroman og Overlærer Axel Sørensen var de to andre Medlemmer. Vi rejste første Gang 1894 og senere 1896. Foruden de københavnske Seminarier besøgte vi dem i Nexø, Vordingborg, Odense, Horsens, Gjedved, Silkeborg og Nørre Nisum. Jeg fik herved Lejlighed til at lære Egne og Forhold at kende, der hidtil var mig fremmede. Dette var fornøjeligt og Samarbejdet med de to elskværdige Mennesker ligesaa, men selve Virksomheden var ikke tiltalende, thi det var saa godt som afgjort i Forvejen, at alle Privatseminarierne skulde anerkendes. Det var desuden mistrøstende, at det vigtigste ved Seminarierne, nemlig Lærerne, havde vi slet ikke Ret til at fælde nogen Dom over.

Efter at jeg 1893 var bleven Medlem af »Danmarks Lærerforening«s Bestyrelse, blev jeg oftere hørt af Ministeriet. I Vinteren 1894—95 var jeg Medlem af »Grammatikkommissionen«, som under Professor Paludans Forsæde skulde fastslaa danske Benaævnelser for de grammatiske Begreber. 1895 var jeg Medlem af det Udvalg i Ministeriet, som under Bardenfleths Forsæde drøftede Udkastet til Skoleloven. Ligeledes 1899 af et Udvalg, som Sthyr sammenkaldte angaaende dens Gennemførelse i Praksis.

Medens Kroman var Ministeriets Konsulent, raadspurgte han mig af og til. Endnu hyppigere blev jeg raadspurgt, efter at Professor Sophus Sørensen 1899 havde overtaget Konsulentposten. Det betydningsfulde Cirkulære af 6. April 1900, der indeholder en Normalplan for Undervisningen i Folkeskolen, er udarbejdet af Sørensen og mig. Ogsaa hans Efterfølger fra 1903, Professor N. A. Larsen, raadførte sig af og til med mig i den første Tid. Vi stod stadig i venskabeligt Forhold til hinanden, især efter hans Indtrædelse i Skolemuseets Bestyrelse.

1897—99 lavede jeg de skriftlige Opgaver til Borgerskoleeksamen i Stedet for Kroman, som Ministeren ikke længere ønskede at benytte hertil, og 1901 blev jeg Medlem af Komiteen for disse Opgavers Udarbejdelse: Konsulenten, Dr. phil. Rønning, cand. mag. Foldberg og jeg. Nu har jeg været det i 20 Aar, og i al den Tid har jeg gjort Hovedparten af Arbejdet.

Som Formand for Danmarks Lærerforening havde jeg 1894—95 udarbejdet en Fortegnelse over Haandbøger for Lærere; den blev anbefalet af Ministeriet ved Cirkulære af 4. April 1895. Senere blev jeg af og til anmodet om at afgive en Erklæring over Skolebøger, som man vilde have anbefalet af Ministeriet, og 1902 deltog jeg sammen med Konsulenten, Professor Sophus Sørensen, Dr. phil. William Sørensen og Professor Dahlberg i Udarbejdelsen af en Fortegnelse over Skolebøger. Den offentliggjordes ved Ministeriets Cirkulære af 15. Marts 1903. Men desuagtet vedblev den umodne »Anbefaling« fra Ministeriet, uagtet det havde været Mening, at den skulde bortfalde og erstattes af Fortegnelser, reviderede med nogle Aars Mellemrum. Anbefalingen bortfaldt først ved et Cirkulære af 4. 2. 1914, efter at den tyske Gesandt havde fremført sin famøse Klage over Østergaards Bog.

Efter at jeg i 1894 havde været Censor i praktisk Skolegerning for de Damer, der havde haft Kursus i cand. polyt. Gymnastikdirektør N. H. Rasmussens gymnastiske Institut, blev jeg fra 1899 fast Censor i dette Fag for de Lærere og Lærerinder, der havde gennemgaaet Statens etaarige Kursus i Gymnastik, og jeg vedblev med denne Virksomhed, indtil 1913. Den anden Censor var Gymnastikinspektøren (altsaa først Amsinck, derefter Bondo og Ramsing) eller hans Kollega i København.

I Februar 1900 laa der en Aften, da jeg kom hjem fra et Kommunalbestyrelsesmøde, Brev til mig fra Kontorchef Weis med Tilbud om at indtræde i Skolelærereksamenskommissionen som Censor i praktisk Skolegerning. Da jeg stod i Begreb med at trække mig tilbage fra Danmarks Lærerforenings Bestyrelse, fordi Formandshvervet tog for meget af min Tid, og da Kommunalbestyrelsen nylig havde vedtaget en Forhøjelse af min Løn (ligesom af de fleste andre kommunale Embedsmænds), fandt jeg det ikke passende at tage mod dette Tilbud, og jeg gav derfor et skriftligt Afslag den følgende Dag, efter at jeg forgæves havde henvendt mig til Skoleinspektør Wiggers med Forespørgsel om han vilde have Pladsen. Men nogle faa Dage efter kom Professor Sophus Sørensen, Formand i Eksamenskommissionen, ud til mig og vilde absolut tale med mig, uagtet

jeg laa til Sengs af Forkølelse; han opfordrede mig paany, lovede at lægge min Censur ved Seminarierne saavidt muligt i Sommerferien, saa den ikke videre kunde genere min Embedsgerning, og bad mig overveje Sagen paany. Det var tydeligt, at han ønskede en ny Mand paa denne Plads. Jeg henvendte mig da til Skolebestyrer Slomann og til Pastor Ostenfeldt, som begge var Medlemmer af Skolekommissionen, i Haab om, at de billigede min Vægning; men de raadede mig tværtimod stærkt til at overtage dette Hverv. Slomann gik endog til Jacoby og Bing for at faa deres Billigelse og derfra op i Ministeriet for at svare Ja paa mine Vegne. Under disse Omstændigheder maatte jeg give efter.

I god Overensstemmelse med min Medcensur, Overlærer Jens Langkjær, søgte jeg at faa Eksaminationen og Opgaverne ind i et jævnt, praktisk Spor, og jeg tror nok, at jeg gjorde noget Gavn herved, og at man i det hele var tilfreds med denne Forandring, omend flere Seminarier blev mindre behageligt berørte af den Kritik, vi paa Ministeriets Opfordring Aar 1900 gav af Seminarernes Vejledning i praktisk Færdighed. Selv paa de Seminarier, hvor man havde knurret lidt, rettede man sig dog efter vore Bemærkninger. Ogsaa med Folketingsmand Guldbransen, forhenværende Seminarielærer, der afløste Langkjær 1903, stemmede jeg godt overens i Opfattelsen af, hvorledes praktisk Skolegerning skulde tages. Interessant var det at lære et helt nyt Sæt Mennesker at kende — de udmærkede Kvinder, Frøknerne Zahle, Jansen og Lang, og Forstanderne Bredstrup, Rørdam, Winther med flere — og at komme paa en Rundrejse i Danmark hver Sommer fra Bornholm til Limfjorden. Da jeg omtrent paa samme Tid paa Foredragsrejser kom til Skagen og Maribo, havde jeg afsøgt det meste af Danmark. Men det var ikke gavnligt for mit Helbred, at Størstedelen af min Sommerferie gik med til disse Eksamensture. Efter 6 Aars Forløb trak jeg mig derfor i Efteraaret 1905 tilbage.

Da Sauter døde 1901, blev jeg Medlem af Skolemuseets Bestyrelse sammen med Harald Holm og Fr. Thomassen paa den Belingelse, at den sidstnævnte udførte Arbejdet, saa at Bestyrelsen kun behøvede at samles til enkelte Møder. Disse blev endda

som Regel mere Sammenkomster af selskabelig Art end egentlig Bestyrelsesmøder, idet vi efter at have talt om Museets Anliggender samledes ved et Aftensmaaltid og et Glas Toddy eller Vin for at passiare om Skolesager og andre Emner. Ved sin Nidkærhed, sjældne Arbejdsevne og sine fortsatte Studier i Skolematerielsagen arbejdede Thomassen Museet op til en Hæderplads i den danske Skoleverden.

Af den store Kommission om Folkeskolens Tilsyn, som Ministeriet under Kammerherre Bardenfleth nedsatte 1909, og som Aaret efter afgav en fyldig Beretning og et motiveret Forslag, var jeg et interesseret Medlem, men jeg fik ingen Glæde deraf. Minister Appel formaede nemlig ikke at gennemføre Lovforslaget, det strandede paa den berygtede Afskedigelsesparagraf.

Min Forfattervirksomhed falder i to Afsnit: Udgivelsen af Skolebøger og Udgivelsen af skolehistoriske Arbejder. Min ABC og Læsebog for Folkeskolen, der udkom 1878—80 og omarbejdedes 1889—90, blev skrevet som en Del Landsbylærere ønskede den og ikke ganske, som jeg selv vilde; men den har gjort sin Nytte ved at tilføre Landsbyskolen noget af det Realstof, man havde skudt til Side i sin Opposition mod Oplysningstidens belærende Læsebøger. Efterhaanden blev den fortrængt af andre Læsebøger, dog holdt ABCen noget længere end selve Læsebogen.

I min Regnebog til Skolebrug (1888), gennemførte jeg konsekvent den forstandsdannende Regning, samtidig med, at jeg holdt paa Regnefærdigheden. For sin Tid betegnede den ligesom Læsebogen et pædagogisk Fremskridt, men medens Læsebogen, da den udkom, var omtrent paa Højde med det, Tiden krævede, var Regnebogen forud for Tiden, saa at Lærerne først efterhaanden lærte at bruge den. I »Vor Ungdom« for September 1907 udtalte H. A. Svane, den nuværende Viceskoleledirektør, at de moderne Grundsætninger for Regneundervisningen har udviklet sig paa Grundlag af mine Regnebøger. At flere Skolebogsforfattere har kopieret, for ikke at sige plagieret Enkeltheder i mine Bøger, er jo en anbefaling for dem.

Mine skolehistoriske Skrifter fremkom derved, at jeg for min egen Skyld søgte at skaffe mig Kundskab om Skoleforhold i ældre Tid baade ude og hjemme. Jeg laante pædagogiske

Bøger paa Det Kongelige Bibliotek og fra Pædagogisk Selskabs Bogsamling, skønt Vejen fra Frederiksberg til Hindegade, i hvis Skole Bøgerne dengang fandtes, var temmelig lang at gaa med en tung Bogpakke. Fra 1875 var jeg i et Par Aar Medlem af en pædagogisk Læsekreds i København. Senere fik vi en lignende paa Frederiksberg. 1875 begyndte jeg mine Uddrag til Skolevæsenets Historie og disse fik et større Omfang, da jeg senere fik Adgang til Raadhusarkivet, Rigsarkivet, Provinsarkiverne og flere mindre Arkiver i Hovedstaden og i Provinserne. Flere Gange maatte jeg i længere Tid lægge disse Sysler tilside af Hensyn til mit Helbred eller mine Embedsforretninger, og herved samt ved det Ukendskab, jeg som Autodidakt havde til, hvorledes et saadant Arbejde skulde anlægges, kom der af og til Urede i det hele, og Ulejligheden blev større end nødvendigt. Jeg vendte dog stadig tilbage til denne Syssel, og da jeg kom til den Erkendelse, at der var en Del at lære af den historiske Udvikling, og at det store Flertal af Skolemænd herhjemme var temmelig uvidende om Enkelthederne i Skolens Historie, besluttede jeg ved Lejlighed at udgive noget af mine Samlinger. Saaledes opstod mine skolehistoriske og statistiske Bøger.

1. Meddelelser om forskellige Forhold vedrørende Skolevæsenet i Danmark 1880
2. Københavns Skolevæsens Historie 1881
3. Folkeskole og Konfession i Udlandet 1883
4. Den danske Folkeskoles Historie 1754—1818 1893
5. Sjællands Stifts Skolemøder 1844—1894 1894
6. Danmarks Lærerforening 1874—1899 1899
7. Statistiske Meddelelser om Skolebørns Arbejde 1899
8. Den danske Folkeskoles Historie 1818—1898 1899
9. Skoleloven af 1814. Aktmæssigt fremstillet 1914
10. Hvorledes Skoleloven af 1814 blev til (I Festskriftet) .. 1914
11. Den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536—1784 1916

Desuden i Dagspressen en Mængde Afhandlinger, der ligesom Bøgerne har vundet mere Anerkendelse hos Historikere end hos Skolemænd. Forsaavidt jeg ikke fik Understøttelse af Staten eller

litterære Fonds, maatte jeg give Penge af min egen Lomme til Udgivelsen.

Fra 1885 til 1905 var jeg Medarbejder ved »Dansk Biografisk Lexikon« for Skolemænds Vedkommende, og jeg lærte adskilligt af Brickas Akkuratesse og Korrekthed, og fra 1893 ligeledes ved Salmonsens Konversationsleksikon (Bogstaverne A—F). Det sidste opgav jeg, da jeg savnede Tid til at udføre det tilfredstillende, hvorfor jeg overlod det til Fr. Thomassen. Det mig tilbudte Medarbejderskab ved Reins pædagogiske Encyclopædi maatte jeg paa Grund af Mangel paa Tid sige Nej til.

Det 19. Aarhundredes Skolehistorie skrev jeg i Journalistforeningens Kalender for Aar 1900 samt i »Dansk Kultur i det 19. Aarhundrede«^{*)}. Oversigter over danske Folkeskoleforhold for et Femaar ad Gangen har jeg skrevet til de nordiske Skolemøder 1900, 1905 og 1910 samt i den efter det sidste Møde udgivne Oversigt over det danske Skolevæsens Ordning. Til C. Eulers »Encyclopädisches Handbuch« I—III (1894 ff.) skrev jeg Gymnastikkens Historie i Danmark paa Anmodning af daværende Gymnastikinspektør Amsinck. Desuden har jeg skrevet Artikler i »Vor Ungdom« om vore Opdragelsesanstalters første Historie, om Skoleloven af 1899 og om »Nachtegall og Gymnastikken i Danmark«. Denne sidste Afhandling, der blev til efter grundige Forarbejder, blandt andet i Gymnastisk Instituts Arkiv, var først holdt som Foredrag paa Gymnastiklærermødet i Stockholm 1895. Senere offentliggjorde jeg nogle skolehistoriske Aktstykker i »Vor Ungdom«.

Af mine to Skildringer af Frederiksberg Skolevæsens Udvikling henholdsvis 1886 og 1900 gav jeg et Resumé i »Dansk Portrætgalleri«s Bind IV, der omhandler Danmarks Hovedstad, men ogsaa indeholder noget om Frederiksberg. Min Interesse og Pietet for Skolen i Pilealleen gjorde, at jeg af Arkiver samlede alt, hvad jeg kunde finde til Skildring af dens Historie, og formede det til en lille Afhandling i »Fra Arkiv og Museum«, 1908. Desuden har jeg skrevet Artikler i Danmarks Lærerforenings

---

^{*)} Af Jacob Appel, N. H. Bang, Francis Becket og Flere. Ikke at forveksle med »Danmarks Kultur ved Aar 1900, udgivet af J. Carlsen, H. Olrik og C. N. Starcke.

Medlemsblad, Nationaltidendes Undervisningstidende, la Cours Landbrugstidende samt i norske, svenske og finske Skoleblade. I Norsk Skoletidende var jeg en Aarrække en Slags fast Medarbejder, der gav Underretning om danske Skoleforhold. Navnlig gav jeg ved Nytaarstid en Aarsoversigt.

I ungdommelig Iver uden tilstrækkelig Overvejelse paatænkte jeg 1872 at udgive et Skoletidsskrift, og jeg satte mig i Forbindelse med enkelte Skolemænd desangaaende, men jeg opgav det heldigvis. 1884 fik jeg af nogle Venner en stærk Opfordring i samme Retning, men jeg afslog den ligesom et samtidigt Tilbud fra Herman Trier om at indtræde sammen med ham og Voss i Redaktionen af »Vor Ungdom«, som »der Dritte im Bunde«. Blandt andre større Tilbud, jeg har afslaaet, skal jeg anføre et fra Ernst Bojesen om at blive det Medlem, der repræsenterede Folkeskolen i det Udvalg, der skulde lede Udgivelsen af hans Skolebøger.

Som Foredragsholder har jeg optraadt enkelte Gange, dels i pædagogiske Kredse og dels i populære Foredragsforeninger. I Pædagogisk Selskab holdt jeg 1882 to Foredrag om Folkeskole og Konfession i Udlandet, i 1895—96 to Foredrag om Skolelovsforslaget og 1910 om Moralundervisningen i Frankrigs Folkeskoler. I de to Lærerforeninger ved Kommuneskolerne her, ved Skolemødet i Roskilde, Hjørring, Maribo, Aalborg og Svendborg samt ved Religionslærerforeningens Aarsmøde paa Vallekilde og Vestbirk Højskole har jeg talt dels om Religionsundervisning i England, Frankrig, Holland og Belgien, dels om skolehistoriske Emner (Ludvig Reventlow, Kristen Kold, »Fra Fyrreerne« o. s. v.). Flere Opfordringer har jeg maattet afslaa af Helbredshensyn. For Arbejdere i København og paa Frederiksberg har jeg talt om Stephansen, Møller (Flakkebjerg), Kristen Kold og Ludvig Reventlow.

Gennem flere Aar havde jeg besluttet, uden at sige det til andre end Elise og Astrid, at hvis jeg oplevede 65-Aars Alderen, vilde jeg trække mig tilbage fra mit Embede. 46 Aars ofte ret anstrængende Arbejde baade i og udenfor Skolen havde slidt paa mine Kræfter. Frederiksberg Skolevæsen var jo kvantitativt vokset i min Tid til mere end det 20-dobbelte, og kvalitativt

var det løftet fra det beskedne Trin i 1865 til et Standpunkt som Hovedstadens. Mange Sygdomme havde jeg gennemgaaet, deraf flere ret store, og endelig havde de brydsomme Skoleforhold siden 1896 taget paa mig, især Mellemskolekrigen 1903—11. Og vel blev det noget, men ikke ret meget, bedre, efter at de Konervative var kommet til Roret 1909, men endnu var der bestandig baade i Kommunalbestyrelse, Skolekommission og Udvalg et Parti paa een under Halvdelen, som principielt opponerede mod Flertallet, og den nye magistratsmæssige Ordning, efter hvilken vi 4 Direktører, Westergaard, Harpøth, Brodersen og jeg, dannede et Forvaltningsraad, som først behandlede alle de Sager, der skulde forelægges Kommunalbestyrelsen, gav mig et meget forøget Arbejde, tildels paa fremmede Felter, vedrørende tekniske, økonomiske og juridiske Spørgsmaal. Jeg havde i enkelte Aar over 200 Møder at være med til, naar jeg medregnede Møderne i de Bestyrelser, jeg havde Sæde i, de allerfleste om Aftenen, undertiden med sildig Hjemgang. Kommunalbestyrelsens Møder varede ofte til efter Midnat, ja undertiden rødmede Solen i Øst, naar vi en Sommermorgen gik hjem ad Gamle Kongevej.

Nu, 1911, var der forholdsvis Ro, og vi var gennem Vedtagelsen af den nye Skole- og Undervisningsplan kommet til en vis Afslutning paa en bestemt Periode i vort Skolevæsens Udvikling. Der var 2 Aar til nye kommunale Valg og 1 Aar til at indarbejde den nye Skoleordning, som jeg havde ventet med Vedtagelsen af Appels Tilsynslov, (der dog ikke blev til noget), saa selv om 1913 bragte et af de paa Frederiksberg saa hyppige Systemskifter, vilde min Eftermand have haft Tid til at sætte sig ind i Forholdene forinden. Derfor holdt jeg fast paa, at jeg vilde gaa 1911.

Aaret før havde jeg den 1. Maj 25-Aars Jubilæum som Skoledirektør. Da jeg vilde undgaa det sædvanlige Jubilæums-Halloj og tilmed efter en ny Lungebetændelse i Foraaret 1910 trængte til Hvile under min Rekonvalescens, rejste jeg i Midten af April bort. Jeg vilde have været til Norge, men paa Grund af det kolde Vejr dirigerede Lægen mig sydpaa. Jeg drog da til Thüringen og boede en Maaned paa Parkhotellet Reinhardsbrunn og den

1ste Maj fejrede jeg ved en herlig Udflugt fra Morgen til Aften til Eisenach, hvor jeg var i Kirke (ellers i Friedrichsroda) og til Wartburg, hvor jeg for anden Gang glædede mig ved det gamle Slot, de historiske Minder og et godt Glas Rhinskvin til min Middagsmad. Kun en Mængde Breve og Telegrammer fra Danmark forraadte dernede Begivenheden. Herhjemme var der mange Avis- og Skoleartikler med en hel Del Virak for mig. Elise fik mange Breve og Gratulationsbesøg, og der kom Masser af Blomster og to store Gaver: et Landskabsmaleri (af Viggo Pedersen) fra Lærerpersonalet og et Guldur fra Inspektørerne. Men den bedste Jubilæumsgave for mig var Vedtagelsen af den nye Skoleplan.

Et Par Dage efter, at jeg havde fyldt 65 Aar, indgav jeg, i Slutningen af Maj 1911, min Afskedsansøgning, der med en smuk anbefaling fra Skolekommissionen blev bevilget af Kommunalbestyrelsen. Den tilstod ikke mig, — saaledes som den tilstod Kommunaldirektør Hattensen — forøget Pension, da de ledende Højremænd satte sig derimod »for Konsekvensernes Skyld«. Dette var forsaavidt godt, da jeg derefter ikke er dem nogen særlig Tak skyldig og ikke kan komme til at høre det ved given Lejlighed. Derimod indstillede Skolekommissionen og Kommunalbestyrelsen mig til Etatsraadtitlen, en Indstilling, som Appel sagde, at det var Ministeriet en sjælden Glæde at tiltræde, og Kongen (Fr. d. VIII) omtalte ved min Audiens hos ham de mange rosende Artikler, Bladene havde indeholdt om min Virksomhed. Jeg afslog en Indbydelse fra Lærerpersonalet til en Festmiddag paa Skydebanen og fik forpurret en lignende Indbydelse fra Kommunalbestyrelsen, men jeg tog imod den smukke Gave fra Lærerpersonalet, et herligt Skrin med en kunstnerisk udstyret Adresse og med Billeder af Skolerne, ligesom de mange Blomster, Breve og andre Opmærksomheder, der i rigt Maal blev mig til Del. I Kommunalbestyrelsen fik jeg en pæn Afskedstale af Formanden, og jeg svarede høfligt, men ikke hjerteligt paa den. Derimod kunde jeg ikke andet end lægge min Personlighed i de Afskedsord, jeg rettede til Lærerpersonalet, da jeg Fredag den 27. Oktober ved et Lærerraadsmøde i Gymnastiksalen paa Niels Ebbesens Vej sagde Farvel til Lærere og Lærerinder. Salen

var særdeles smukt pyntet med Bøgeløv, hvide Chrysanthemum og en Flagdekoration, og Lærerpersonalet mødte i Festdragt. Efter at den eneste Sag paa Dagsordenen (Den nye Plan for Hjælpeklasserne) var forhandlet, tog jeg Ordet og talte først om den Udvikling, Frederiksberg Skolevæsen havde gennemgaaet siden jeg for 46 Aar siden begyndte min Skolegerning i den gamle Skole i Pilealleen, derpaa om de Fremtidsopgaver, Skolen havde at løse. I saa Henseende ønskede jeg, *at* man ikke vilde fortabe sig i Apparater, thi til syvende og sidst er det jo ikke Bygninger og Undervisningsmidler, ikke Tilsyn og hygiejniske Foranstaltninger, ikke Kontor og Lærerraad, men det personlige Tillidsforhold mellem Skole og Hjem, Lærere og Børn, som er den første Betingelse for, at Skolens Arbejde skal bære Frugt. Dernæst, *at* ikke Kundskabstilegnelse og intellektuel Udvikling gøres til Hovedsagen men *det*, at Børnene bliver velopdragne, selvhjulpne og sundttænkende Mennesker, og at Skolen, idet den søger at følge med Tiden, aldrig glemmer, hvad den skylder Hjemmet, Folket og Menigheden, men lader Hensynet til Forældrene og deres Livsforhold, Kærligheden til Fædrelandet og dets Minder og Erkendelsen af Kristendommens Betydning for Opdragelsen som stille Magter gennemtrænge sin hele Virksomhed. Endelig, *at* man aldrig vilde trættes i Arbejdet paa at gaa fremad i Dygtighed, for at Lærerens Livsgerning derved kan blive saa indholdsrig, som den virkelig kan blive i vor Tid med dens voksende Interesse for Skolen og den indgaaende Drøftelse af pædagogiske Spørgsmaal. Men skal Viljens Opdragelse komme til sin Ret overfor vore Dages Overvurdering af Forstandskulturen, maa Læreren stedse gaa foran ved at give Karakterudviklingen en fremskudt Plads i sin egen Videreuddannelse ved at lade Troskab, Pligtfølelse, Selvdisciplin og hvad der ellers højner et Menneskes Karakter, bevare den Hædersplads, der tilkommer dem. Til Slutning takkede jeg Lærere og Lærerinder for, hvad jeg gennem Aarene havde set af trofast Arbejde saavel som for hver Ytring af Opmærksomhed og Velvije, jeg havde mødt.

Forsamlingen var bevæget ligesom jeg selv, og gennem Skoleinspektør F. Jacobsen rettedes der nogle smukke og erkendtlige Ord til mig. Med et Haandtryk til hver enkelt sluttede denne

Afskedsfest. Ogsaa udenfor Skolen fandt mine Ord Tilslutning hos adskillige, der i Avisen læste Referatet af min Tale, bl. a. Frøken Zahle.

Med Inspektørerne tog jeg ved det sidste Inspektørmøde (den 31. Oktober) en mere flygtig Afsked, da jeg jo vedblev paa flere Maader at staa i Forbindelse med dem.

Af min hidtilværende Gerning bevarede jeg følgende Virksomheder: 1. Skolebørns Bispisning. 2. Teknisk Skole. 3. Folkebibliotekerne. 4. Asylet. 5. Skoleraadet. 6. Skolemuseet. 7. Foreningen mod Smudspressen. 8. Pædagogisk Selskabs Repræsentantskab. Mit Sæde i »Vigilia« og i Fernando Linderbergs »Socialt Sekretariat« og i Bestyrelsen for Skolebørns Fælleslege havde jeg tidligere opgivet.

Efter Anmodning overtog jeg følgende nye Hverv: 1. Sæde i Diakonissestiftelsens Bestyrelse. 2. Formandspladsen i Menighedsraadet. 3. Formandspladsen i Skolekommissionen. Hertil kom saa den mest omfattende af mine Virksomheder: mit skolehistoriske Arbejde med den dertil hørende Forfattervirksomhed, min vigtigste Gerning siden 1911. Hertil kom Læsning af ny Litteratur fra Folkebiblioteket og Repetition af gammel Læsning blandt mine egne Bøger, saa min Tid var saa godt optaget, at jeg ikke behøvede at frygte for Kedsomhed.

Vi flyttede over i den mindre, men meget præsentable Lejlighed paa den anden Side Gangen, da Elise helst vilde blive i samme Hus, hvori vi havde boet siden 1894, og vænnede os til de nye Forhold. For ikke at drukne i Besøg trak vi os lidt tilbage uden dog helt at bryde med Personer og Forhold. Vi havde de første Aar efter min Afsked enkelte Smaaselskaber, men vi lagde efterhaanden den meste Selskabelighed paa Hylden, dels fordi vi med vor tiltagende Alder og Skrøbelighed tabte Lysten, dels af økonomiske Hensyn og endelig, fordi det tyndede ud i Vennekredsen.

Af mine Brødre tog Georg sin Afsked fra Skolen den 1. Januar 1911, men han forblev i sin gode Stilling som Kontorchef hos Ferslew ogsaa under det nye Regimente. Ganske uventet døde Ferdinand den 11. Februar 1912, to Dage efter, at han havde været inde til Thulines Fødselsdag og da været livlig og elsk-

værdig som altid. Han var et ejegodt Menneske, der »ikke søgte sit eget«. Nu hviler han paa Nestved Kirkegaard. 1912 skaffede jeg Frida til Skolevæsenet som fast Vikar (1914 blev hun Time-lærerinde). Den 30. Maj 1912 samledes hele vor Slægt hos Josty i Frederiksberg Have til en Fest i Anledning af Faders Hundred-arsdag.

Af Vennerne tog H. St. Jørgensen Afsked som Overintendant fra Nytaar 1911 og Otto Jensen nedlagde i Oktober 1914 sit Embede som Opfostringshusets Forstander. Han flyttede ud paa Frederiksberg til sin Datter Fru Stenberg, hvor han Foraaret derpaa døde. Emil Rolsted trak sig 1915 tilbage som Forstander paa Bakkehusets Aandssvageanstalt og bosatte sig efter sin Hustrus Ønske i en Villa, han købte ved Hillerød. Dette var et Tab for mig, da han i flere Henseender stod mig nær i Tænke-maade og som Formand i Skolekommissionen 1909—13 og min Efterfølger som Formand i Skoleraadets staaende Udvalg havde mange Interesser fælles med mig. Han kom dog jævnlig herind for Børnenes Skyld og som Medlem af Aandssvageanstaltens Bestyrelse. Skoleinspektør Wiggers forblev (trods sin Svaghed) i sit Embede som Skoleinspektør i København. Med Skolemuseets Bestyrer, Fr. Thomassen og med Professor N. A. Larsen, der begge havde Skoleinteresser fælles med mig, saa at jeg havde meget Udbytte af Omgangen med dem, knyttedes jeg sammen ved Møderne om Skolemuseet og de dermed forbundne fornøjelige Fællesmaaltider. Edvard Lehmann kom os derimod mere paa Afstand, da han blev Professor i Berlin og senere i Lund. Professor Kromans bevarede deres tilbagetrukne Tilværelse. Med flere af Lærerpersonalet som Frk. Brünnich og Frk. Nissen samt Inspektørerne Lars Petersen og Chr. Dahl stod vi i ved-varende Forbindelse, saa at det gamle Venneforhold blev bevaret. Endelig blev den nye Kontorchef, Sofus Franck, ved sin Elskværdighed, Hjælpsomhed og Interesse for vore Forhold, en kær Gæst, der ofte kom i vort Hjem. 1914 afgik baade Inspektør P. Rudbeck og Justitsraad Chr. Holm ved Døden.

I Slutningen af September 1912 fik min Svigersøn Aage Rudbeck Embedet som Herredsfoged i Nørvang-Torrild Herreder med Bolig i Vejle. Arbejdet var meget omfattende, men

Indtægterne 1ste Klasses. Den 27. Oktober rejste saa den nye Herredsfoged med sin Hustru (vor Datter Astrid) og deres Børn. Det var drøjt for os at sige dem Farvel, især for Elise, i hvis Tilværelse Datteren og Børnebørnene havde grebet saa stærkt ind. Vort Hjem blev endnu mere stille end før, for vi savnede Børnene. Dog fik vi jævnlig Besøg af dem, især i Jule- og Sommerferien, og Elise og jeg havde 3 herlige Sommerferier i Vejle (1913, 14 og 15). Vi boede paa Hotel Grand, havde en rar Lejlighed, god Forplejning og prægtige Værtsfolk, og fornøjeligt var det at være dagligt sammen med Astrid, glæde os over Børnenes Udvikling og ved at se, hvorledes baade Aage og Astrid og begge Sønnerne voksede sammen med de nye Forhold og erhvervede sig Venskab og Agtelse hos mange. Vi gjorde ogsaa smaa Udflugter i den dejlige Omegn, ligefra Munkebjerg til Randbøldal. I Sommeren 1914 var vort Besøg særlig glædeligt, idet vi overværede Axels, vort ældste Barnebarns Konfirmation (den 11. Oktober). Det var en smuk Højtidelighed i Kirken og en hyggelig Fest i Hjemmet. Fra Vejle gjorde jeg Udflugter til Landsarkiverne i Viborg og Odense og besøgte ved nogle Seminarier Censuren i praktisk Skolegerning. I Vejle holdt jeg ogsaa den 15. August 50-Aarsdagen for min Ansættelse ved Frederiksberg Skolevæsen. Fra alle de Frederiksbergske Skoler blev der ved den Lejlighed vist mig megen Opmærksomhed.

Af min Virksomhed i Skolekommissionen havde jeg paa Grund af Forholdene ikke megen Fornøjelse og heller ikke stort Udbytte, naar jeg undtager, at jeg fik Franck ansat som Sekretær eller Kontorchef paa Skolevæsenets Kontor. Derimod havde jeg Glæde af mit skolehistoriske Arbejde. Dels var der noget oplivende for mig i mine jævnlige Besøg paa Det Kongelige Bibliotek og Rigsarkivet, hvor alle Funktionærer var yderst forekommende, og dels fik jeg som Resultat af mit Arbejde udgivet et Par Bøger og en Række Afhandlinger, der vandt Anerkendelse.

Fra Danmarks Lærerforenings Bestyrelse fik jeg i Efteraaret 1911 Anmodning om at udkaste Planen til et Jubilæumsskrift for Skolens Jubelaar 1914. Mit Forslag om en fyldig Fremstil-

ling af hele Skolereformbevægelsen 1784—1818, efterfulgt af de 3 Skolelove, blev foreløbig godkendt; men senere, da Bestyrelsen besluttede sig til et faa en hel Samling Afhandlinger i Festskriftet, indskrænket til det halve, og Lovene blev bortskaarne. Dette forekom mig for pauvert i en saa betydningsfuld Anledning, og ved Henvendelse til Kultusminister Appel fik jeg ham til at optage en Bevilling paa Finansloven, saa at jeg kunde udgive »Skolelovene af 1814 og deres Tilblivelse, aktmæssig fremstillet«. Finansudvalget og Rigsdagen tiltraadte Forslaget, og i April 1913 sluttede jeg Overenskomst med J. H. Schultz's Forlagsboghandel om Bogens Udgivelse. Det er en Æressag og ingen Forretning at udgive en saadan Bog: Forlæggeren maatte give en Del Penge til, og jeg nogle Aars Arbejde og det meste af Statsunderstøttelsen. Men det lykkedes mig at gennemføre dette Arbejde. Det første Manuskript blev sendt Trykkeriet fra Vejle i Juli 1913, og i Begyndelsen af April 1914 var Bogen færdig. Den blev godt modtaget, og det Forsøg paa at nedsætte den, som blev gjort fra en vis Side*), blev energisk tilbagevist i »Vor Ungdom« af Hans Olrik**).

Det Festskrift, Danmarks Lærerforening udgav, fik ved Thomassens og mine Anstrengelser et smukkere og stateligere Udstyr end paatænkt af Foreningen, og de 4 Afhandlinger (af mig, Thomassen, Hans Rasmussen og Holger Rützebeck) vandt Paa-skønnelse. Selve den paatænkte Mindefest blev opgivet paa Grund af den Misstemning, som opstod blandt Lærerne over de ubillige Afskedigelser efter Skolelovens § 8, og dette var for saa vidt heldigt, som den store Verdenskrig udbrød i de samme Dage, Festen skulde have været fejret, og tog alles Interesse fangen.

Nu tog jeg mig af den resterende Del af Skolehistorien: Tiden fra Reformationen til Oplysningstiden. Gennem mange af de foregaaende Aar havde jeg af og til samlet Materiale til den; og nu supplerede jeg det, dels fra Hovedstadens Samlinger og dels

*) Se vor Ungdom 1914, Side 297—98 en af Kommunalærer M. Vogelius skrevet aldeles meningsløs Anmeldelse, som Dr. phil N. H. Bång mærkeligt nok Side 391 siger god for. R. C. M.

**) Se »Vor Ungdom« 1914, Side 390—91 »En Indsigelse«, skrevet af Professor Hans Olrik. R. C. M.

ved at besøge Provinsarkiverne eller ved paa Rigsarkivets Læsesal at faa Arkivalier til Laans fra Viborg og Odense. Jeg arbejdede paa Bogen ligesom med mit andet skolehistoriske Skriveri baade paa Frederiksberg og i Vejle, og skønt jeg ved Sygdom blev hindret i at komme paa Biblioteket hele Vinteren 1915—16, da jeg maatte kukkelure inden Døre med en daarlig Fod, fik jeg dog fra Det Kongelige Bibliotek ved Carl S. Petersens og Svend Dahls Hjælp en Mængde Litteratur hjem paa Gamle Kongevej, og det lykkedes mig trods Smerterne i Foden at faa Bogen færdig i Marts 1916. Til dens Udgivelse havde jeg faaet Understøttelse af Carlsbergfonden og Den Hjelmstjerne-Rosencroneske Fond. Bogen blev vel modtaget i endnu videre Kredse end de foregaaende Bind, fordi den gamle Tid nødvendigvis maatte rumme en hel Del Kulturhistorie, som jeg var den første, der havde fremdraget eller samlet.

Desuden skrev jeg i disse Aar (1911—16) en lang Række Artikler i Nationaltidende, Norsk Skoletidende, Kirkeleksikon for Norden (Skole og Kirke), Diakonissestiftelsens Almanak (N. E. Balle), Gymnastisk Tidsskrift (Gymnastikundervisningens Indførelse i vore Folkeskoler for 100 Aar siden), og i »Hjem og Skole« (Chr. Kold og Lærebogen. Et Blad af Seminariernes Historie for 100 Aar siden. Biskop Kierkegaard og Skoletvangen), »Bog og Naal« (Aktstykker om Oprettelse af Lærerindeeksamen og om Lærerindernes Ansættelse i Folkeskolen) og forskellige historiske Samfunds Aarsskrifter (Skolereformen paa Frederiksberg og Kronborg Amter. Jyske Skolereformforslag 1716. Skolestriden i Aarhus 1722). I »Samlinger til jysk Historie og Topografi« skrev jeg om Chr. Cramers Forslag til Købstadskolernes Reform 1755. Endnu besidder jeg Stof til flere Afhandlinger, som jeg agter at offentliggøre, hvis jeg lever og faar Helbred til det. Jeg er ikke blind for Manglerne ved en Del af denne Produktion, men paa den anden Side er jeg overbevist om, at ved mit skolehistoriske Arbejde er der for det nævnte Afsnit af dansk Kulturhistorie skabt et Grundlag, som vil have Betydning for alle, der i Fremtiden sysler hermed. I de første Aar af min Pensionstid holdt jeg enkelte Foredrag i Lærerkredse over Brudstykker af mit Speciale: saaledes i Kommunelærerforeningen, Frederiksberg

Kreds af Danmarks Lærerforening og ved Sjællands Stifts Skolemøde i Roskilde.

Den forfærdelige Verdenskrig gjorde Skaar i den Lykke, som Elise og jeg ellers følte ved vort fredelige, tilbagetrukne Liv. Det var let for os at undvære Fornøjelser (siden Gerdas Død havde f. Eks. jeg slet ikke og Elise kun yderst faa Gange været i Teatret) og som Regel havde vi tilstrækkelig selskabelig Omgang i de mange, som kom til os. Om Sommeren og i den milde Tid af Efteraaret gæstede vi Haveselskabets, Landbohøjskolens og Frederiksberg Have (Josty), og Vinteraftnerne gik med Passiar og Læsning i vort hyggelige Hjem. Vi kom baade hinanden og Vorherre et lille Skridt nærmere, selv om vi af Helbredshensyn flere Gange i længere Tid maatte holde os borte fra Guds Hus. Jeg skrantede stadig, og fra Begyndelsen af 1915 havde jeg en Række store Sygdomme (især Betændelse i Fødderne), der medførte Indlæggelse paa Diakonissestiftelsens Hospital, adskillige Operationer, mange Smerter og store Udgifter. Men jeg kom dog over det og kunde holde min 70 Aars Fødselsdag (jeg var den Dag Censor ved Frøken Zahles Seminarium) med ret godt Helbred og Tak til Gud for uendelig meget godt i et langt Liv. Astrid var herovre den Dag, og der kom Hilsener og Lykønskninger fra mange Sider, men vi gjorde intet Jubilæumsgilde.

Naar Elise og jeg passiarer i Mørkningerne, Aften og Morgen, eller naar jeg ligger vaagen i de lange Nattetimer, da Sønnen er gaaet sin Vej, kommer Minderne fra den svundne Tid og Erindringer om alle de Mennesker, vi er komne i Berøring med. Deres Antal er stort, og flere af dem har haft ikke ringe Betydning for min Udvikling. Jeg havde derfor tænkt i et særligt Kapitel at ville give en Række Personalia om en Del af disse, udover det, der allerede findes i det foregaaende. Men Arbejdet med at skitsere det mest ejendommelige ved blot en mindre Del af de mange Hundrede Mennesker, jeg er kommet i nærmere Forbindelse med, synes mig uoverkommeligt, og jeg maa derfor finde mig i, at der bliver et Hul i disse Optegnelser, for saa vidt jeg ikke senere bliver i Stand til at udfylde det.

Først er der vore Slægtninge og vor Omgangskreds, saa Kommuneskolens Lærere og Lærerinder gennem et halvt Aarhun-

drede (fra Frk. Stein og Gymnastiklærer Madsen til Gerda Sørensen og Sophus Rasmussen), der alle kom til i min Tid, saa jeg ved min Afgang var den ældste Funktionær i Skolevæsenets Tjeneste, derpaa Skolens Haandværkere og Leverandører (fra Købmand Mauritsen, Sadelmager Andersen, Smedemester Hoffmeyer, Boghandler Thaning og Snedker Müller), Privatskolernes Bestyrere (fra Professor Schneekloth til Sophus Nielsen, Frk. M. Kruse til Frk. Pechüle og de to katolske Skoler (med Biskop van Euch og Père Lange), Kommunalbestyrelsens Medlemmer (fra Etatsraad Stæger til Friis Skotte), de kommunale Embedsmænd, Københavns Skoledirektører (fra Jens Holbech til Sophus Bauditz) og Skoleinspektører (fra Hoffmann og Nissen til Svane og R. C. Mortensen), Seminariernes og Eksamenskommissionens Folk, Medlemmerne af pædagogiske Foreninger og Mødebestyrelser, Ministeriets, Bibliotekernes og Arkivernes Embedsmænd. Saa er der Forlæggere og Boghandlere, Filantroper og Præster med flere. En lang og broget Skare, men deriblandt mange fortræffelige Mennesker, som jeg skylder megen Taknemmelighed og glæder mig til at møde hisset.

Midt i Mangfoldigheden af de foran nævnte Enkeltheder er der dog noget sammenknyttende, som bringer Enhed i det hele. Ligesom min Livsgerning fra min Ungdom er sket paa det samme Sted, saaledes har mine Interesser hovedsagelig gaaet i een Retning: Folkeskolen og dens Udvikling i Fortid og Nutid. Herved er der blevet noget støt og fast, maaske ogsaa noget begrænset i mine Anskuelse og min Virksomhed.

Naar jeg i mine ydre Livsvilkaar har gjort saa heldig en Fremgang, uagtet jeg ikke besidder nogen særlig Begavelse, skyldes dette to Aarsager. Først denne, at jeg kom til Frederiksberg kort før det Tidspunkt, da Udviklingen tog Fart, og at Elise og jeg havde Selvfornægtelse nok til at forblive her, trods adskillige Vanskeligheder, baade i økonomisk og anden Henseende. Dernæst den i mit Barndomshjem erhvervede Flid og Udholdenhed, forenet med Evne til at skønne over Forhold og Personer og lempe mig efter dem. Elementære moralske Egenskaber i Forening med Livsklogskab fører nu engang et Menneske videre end høj Intelligens. Indadtil har der været Bølgegang og Bryd-

ninger i min Udvikling; men jeg er dog naaet et Stykke fremad mod den Harmoni, som er Livets Maal.

Hvad har jeg saa sluttelig vundet »paa Verdens det vildsomme Hav«. Meget, meget, — langt mere, end jeg ventede mig, da jeg var ung. En god Hustru, rare Børn og Børnebørn, flere trofaste Venner og et Navn og en Stilling, langt over min Fortjeneste og endelig Erkendelsen af Guds Naade baade i min ydre Livsførelse og i mit Hjerteliv, saa jeg har Grund til at være inderlig taknemmelig. Maatte jeg blot altid give ham Æren og udrette noget til Gavn og Glæde for andre den Tid, jeg endnu har tilbage at leve i.

(Mortensaften 1916)

OVERLÆRER HANS RASMUSSEN

19. NOVEMBER 1851 — 18. JANUAR 1939

DEN 18. Januar 1939 døde pens. Overlærer Hans Rasmussen i sit Hjem i Aabyhøj ved Aarhus, over 87 Aar gammel.

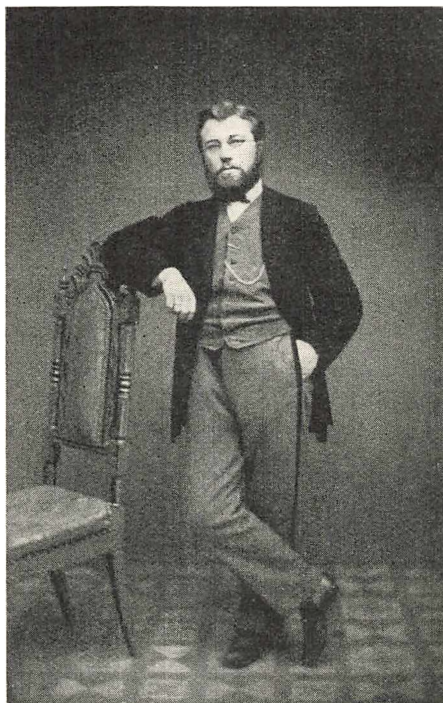
Hans Rasmussen blev født i Baarse ved Præstø den 19. November 1851. Han gik nogle Aar i Skole i Præstø og kom i 1868 paa Jonstrup Seminarium, hvorfra han tog Eksamen i 1871. Efter at have været Lærer i Lemvig og Helsingør blev han i 1885 ansat som Overlærer i Sakskøbing, hvor han virkede, til han tog sin Afsked i 1914.

Den ældre Del af Lærerstanden husker ham som den energiske og myreflittige Mand, der altid var parat til at gavne sin Stand og den danske Skole med djærve Ord i Tale og Skrift, altid var rede til at møde hos Autoriteterne for at paatale en Uret eller for at faa gennemført en Sag til Gavn for Standen eller et enkelt Medlem af den. Utallige var de Artikler, han skrev i Dagspressen og Fagblade, de Møder, han deltog aktivt i Landet over, og de Forespørgsler, han beredvilligt besvarede. Selv længe efter at han var gaaet ud af aktiv Tjeneste, saa man Linier fra ham i »Folkeskolen«, ja endnu i 1938 rykkede den gamle Forkæmper i Marken med en kraftig Protest, fordi han mente, der var gjort de unge Lærerkandidater Uret ved en Instruks om Karaktergivning. Hvor mange saa højt bedagede Pensionister vilde have Lyst og Energi nok til at slaa et Slag for en saa meget yngre Generation af vordende Kaldsfæller!

At Hans Rasmussen af sine daværende Kolleger, yngre og ældre, med stort Støtte blev sat ind i ledende Stillinger indenfor Lærerforeningen og dens Sidegrene, Brandforsikring,

Begravelseskasse m. m., er en Selvfølge. Han var desuden Medredaktør af »Folkeskolen« i en Snæs Aar.

For et Beløb, hans Kaldsfæller overrakte ham ved Afskeden, oprettede han et Legat til Fordel for trængende Lærerdøtre.

Hans Rasmussen.

ca. 1871.

Hans Arbejdskraft og Interesser sporedes ogsaa udenfor Skolens Omraade. Som Medarbejder ved »Lolland-Falsters Stiftstidende« og som sin Bys gode Borger tog han livlig Del i, hvad der foregik i hans By, og han fik endda Tid til at udgive Skolebøger, Børnebøger og Digtsamlinger. Mange af hans Bøger, Digte og Taler vidnede om et varmt Fædrelandssind, og vore sønderjyske Landsmænds Sag laa ham nær paa Hjerte.

HANS RASMUSSEN

1901

Ved hans Bisættelse i Aarhus var Lærerstanden repræsenteret ved Bestyrelserne for dens forskellige Organisationer, og da hans Urn blev nedsat paa Saksjøbing Kirkegaard i Overværelse af Byraadet, Egnens Lærere og mange gamle Elever — et Bevis paa, at han ikke var glemt trods 25 Aars Fravær — holdt hans Eftermand, Overlærer Nedergaard, en smuk Mindetale og omtalte ham som den Mand, der havde taget levende Del i alt i sin By og tillige havde været en fortræffelig Lærer og en Kollega, der havde gjort et stort Arbejde for at forbedre sine Kaldsfællers Kaar. Med ham var en særpræget Personlighed gaaet bort, et Menneske, udrustet med ualmindelige Evner.

En Kreds af kendte Skolemænd foretager en Indsamling for at rejse et varigt Minde paa hans Grav.

Her i Jonstrupsamfundets Aarbog bør han mindes ogsaa som den gode Jonstrupper, der stadig mindedes sine Ungdomsaar paa den gamle Borg. Trods den store Aldersforskel havde han og Forfatteren til disse Linier haft flere fælles Lærere, og der var ikke større Forskel paa Sæder og Skikke paa Borgen i 70'erne og 90'erne, end at vi, da jeg som ung Lærer traf ham første Gang, havde et Tilknytningspunkt i gemytlige Samtaler om vore Erindringer fra Jonstrup. I 45 Aar havde jeg derefter Forbindelse med ham, de senere Aar ved Udveksling af Breve ved visse Lejligheder. Hans Breve begyndte gerne med et lille, velskrevet Vers og vidnede om, at Alderen ikke havde svækket hans friske Humør og Interesser. At han i det hele taget trofast vedligeholdt Forbindelsen med sine mange gamle Venner, fik jeg bekræftet af en Postembedsmand, der havde været i Aabyhøj, og som fortalte mig, at Hans Rasmussen var den Privatmand i Danmark, der købte flest Frimærker og Brevkort!

Ved Jonstrups 100 Aars Jubilæum i 1890 var han Forfatter af Festkantaten, hvoraf her gengives et Par Vers:

Velkommen hver Jonstrups Søn som Gæst
til Moderens Fest!

Et nyt Aarhundredes Morgen
nu stiger op af Tidshavets Bad;
livsfrisk og glad
i Havet spejler sig Borgen.

Stille har Aar sig til Aarene føjet,
medens jeg fostrede Slægt efter Slægt;
frejdig endnu dog jeg opløfter Øjet,
ikke jeg tynges af Aarenes Vægt;
Blodet fra Hjertet end ungdomsvarmt bruser,
Panden de livsfriske Tanker end huser.

Om den flittige Skolemand, den gæve Forkæmper, den brave
Jonstrupper, Jonstrupsamfundets ældste Medlem, skal der ogsaa
her lyde et oprigtigt

Æret være Hans Rasmussens Minde!

Viggo Danø.

JONSTRUPPEREN THORKILD GRAVLUND

1898

1899

MON egentlig ret mange Jonstrupper udover Aargangene omkring Aarhundredskiftet ved, at Thorkild Gravlund har tilbragt to Ungdomsaar paa Jonstrup? Paa Seminariet hænger hans Billede ikke i Glas og Ramme blandt Kammeraternes, men saa længe han selv var der, var han Jonstrupper med Hud og Haar, og derfor er det vel kun ret og rimeligt, om Jonstrupbogen trykker ham til sin Barm som en Borgens Søn.

Lad det være sagt straks, at Hensigten med de følgende Linier kun er at drage nogle Kukkassebilleder frem af Gravlund paa Jonstrup. Ingen af hans Kammerater, og han selv heller ikke, havde dengang nogen Anelse om, hvilke Fremtidskræfter der boede i den lille, glade Jonstrupper; vi var bare alle lige glade og nogenlunde lige unge og nød Samværet og Dagens Begivenheder i fulde Drag uden tyngende filosofiske eller psykologisk indstillede Forudanelser om, hvad den enkelte muligvis kunde udvikle sig til. Men da jeg et helt dejligt Aar var hans Kontubernal paa Nr. 24 med Titel af Kone i Huset, medens han selv havde Værdigheden som Mand, ligger der jo alligevel i Erin-

dringens Dyb gemt adskilligt, som Tiden og Erfaringen nu bag-
efter kan sætte i Forbindelse med Glimtene fra Jonstrup.

Hele Spireholdet fra 1898 kan sikkert huske Gravlund fra vort første Møde med ham ved Optagelsesproven. Staaende midt i Seminariets Gaard med sin tykke Weichselrørspibe, der nøjagtig holdt hans egen beskedne Længde, gav han venligt Kur for os alle. Han var blevet Oversidder i 1. Klasse, og ganske naturligt vilde han derfor nok tage Maal af de nye Spirer, han nu skulde indrulleres imellem. Det regnede ned over ham med Spørgsmaal i alle Landets Dialekter om, hvad vi kunde risikere at blive hørt i. Bl. a. var vi fra København og Købstæderne meget interesseret i at føle os for med Hensyn til Katekismus — noget Landboerne tog uhyre overlegent paa. Gravlund fejede os af med en Sentens, som jeg husker ordret: »Man kan Søren hente mig sagtens komme *ind* paa et Seminarium, men komme *ud* af det igen paa en hæderlig Maade — se, det er noget andet, bitte Børn!«

Han var uhyre hjælpsom, da vi holdt vort Indtog som regulære Spirer, og førte hele Truppen til Ballerup, hvor vi gjorde vore Indkøb af Lamper og Gymnastikbukser. Lunddahl forsynede ham med en stor Klump Kridt fra sit private Lager — Statens Kridt var absolut tabu for denne Mand udenfor Klasseværelset — og bad ham tildele os vore respektive Senge paa Sovesalen. I sluttet Trup gik saa Turen derop: »Se, her ligger Far selv, men nu kan I vælge mellem de andre!« — og vi valgte, og han signerede Sengenes Endestykker med vore Navnetræk. De første Nætter var spændende, og vi fik gode Raad om kun at sove med det ene Øje, for de »ældre Herrer« skulde nok komme en Nat og vælte os — hvad de ogsaa gjorde. Ligeledes varslede han om den Trængselstid, der ventede os, naar vi to og to skulde skiftes til henholdsvis at sidde en halv Time inde i et af de Huller, som kaldtes »Halvelleve« og staa Vagt en anden halv Time udenfor med et af de Trægeværer, som senere er udødeliggjort i »De seks«. Vi slap imidlertid med Skrækken — Gravlunds Hold fra 97 var det sidste paa Jonstrup, som maatte gennem alle Spireplagerierne.

Hvorfor hans Øjne faldt paa mig, husker jeg ikke, men vi

flyttede altsaa ind i en herskabelig Lejlighed paa Nr. 24. Seminariet gav et Bord og to Stole, Gravlund medførte en Lampe fra forrige Aars Fallitbo, en Hængereol og en Kasse med Hængelaas, hvortil jeg saa føjede et flot Bordtæppe til 1,85. Skraat over for os i en større Hjørnestue boede to ældre Herrer fra 3. Klasse i eventyrlig Luksus: De havde Billeder paa Væggene, rundt Bord med Plystæppe, Tæppe paa Gulvet og dejlige Liggestole — Herligheder, som faldt stærkt i Øjnene, naar det en enkelt Gang blev os forundt at betræde Helligdommen. — I Gravlunds Kasse gemte vi Sprit, Spritapparat, Kaffebønner og to Par Kopper, og det var Dagens clou, naar vi efter Knastens splendide Middag bryggede vor sorte Kaffe.

Her kom i vage Konturer meget af det til Syne, som senere sprang ud i fuldt Flor i Gravlunds Bøger. Skjult i Tobaksskyer sad han og fortalte om sit Barndomshjem derude paa Rersø, hvor Faderen var Lærer. Han fortalte om Rersøbønderne, og her dukkede *Nilaus*, hans berømteste litterære Skikkelse, frem i taagede Omrids. Denne Pragtkarl, som altid skulde pille ved Skruerne, gik altsaa lyslevende derhjemme paa Rersø og ventede paa sin litterære Forherligelse, da vi sad paa Jonstrup og drak vor sorte Riokaffe. Ligeledes fik de hjælpsomme, men stridbare Fiskere fra Vejrø, som nok i Høstens Tid kunde svinge en Le, om det kneb, Liv og Karakter i de mange Oplevelser imellem dem, han havde paa Lager. Eller han berettede om sine Ekspeditioner i Ferierne til saa at sige alle Sjællands Landsbykirker. Med Stok og Pibe travede han fra den ene til den anden, kravlede op i Klokketaarnene og tog Kopier af Klokkernes Inskriptioner for dernæst at lægge sig paa Knæ ved iøjnefaldende gamle Gravstene ude paa Kirkegaarden og aftegne de tit alenlange Gravskrifter, hvis han fandt dem bemærkelsesværdige i en eller anden Henseende. Latinen hist og her gik han ikke af Vejen for, men lærte sig at tyde den, og med Hensyn til Majuskelskrift var han overordentlig sagkyndig. Derfor kunde Lunddahl ogsaa særlig godt lide ham, og jeg har denne fine Menneskekender mistænkt for at være den eneste Jonstrupper, som ikke blev egentlig overrasket, da Gravlund arbejdede sig op i Lyset som en af Danmarks førende Folklorister med den

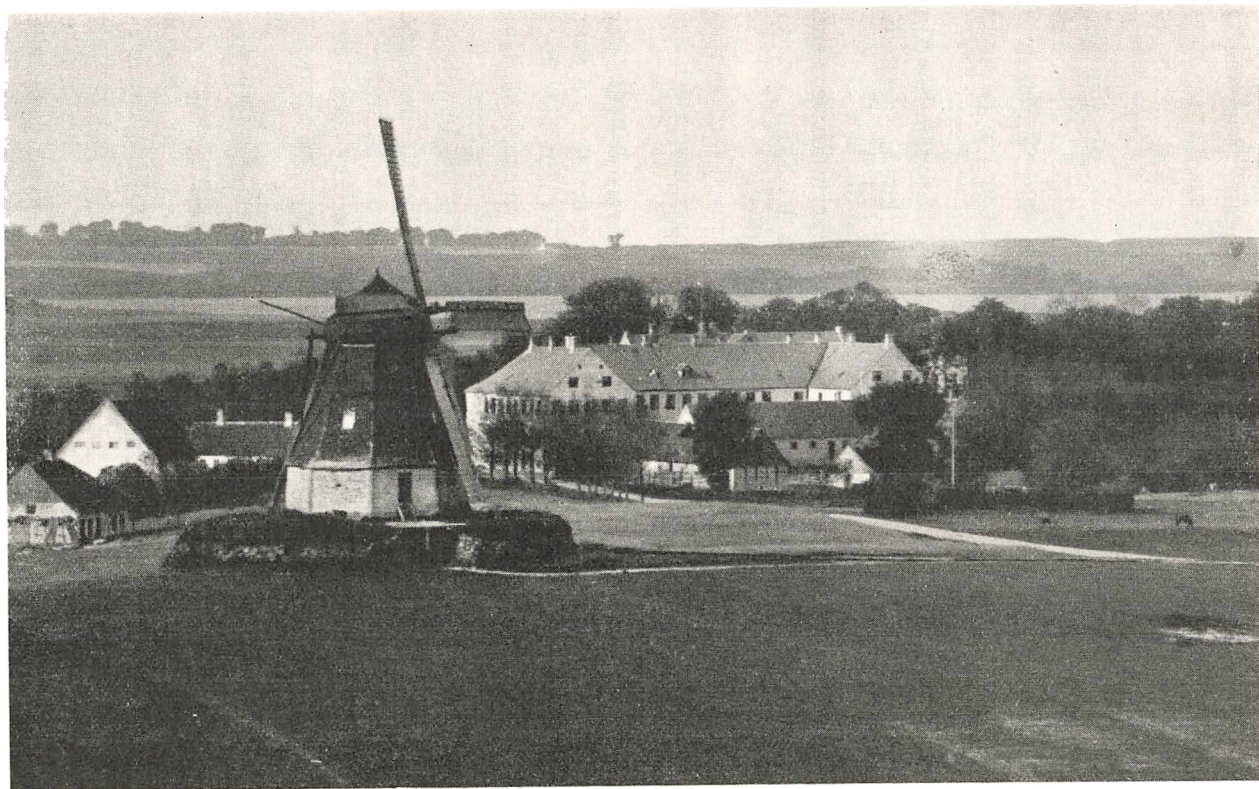
THORKILD GRAVLUND

1935

store digteriske Begavelse til Støtte for sin Viden. Men om han havde forudset det, er jo noget helt andet. Hans Interesse for Gravlund var imidlertid ikke til at tage fejl af, og den havde sin væsentlige Grund i Kendskabet til de førnævnte Feriestudier og saa de til Tider ret ejendommelige Stile, Gravlund serverede for ham. De blev i Regelen forsynet med en anerkendende Slutbemærkning af Lunddahl, f. Eks. denne, som jeg husker: »I det hele vel, men vær forsigtig med Udraabstegn og Tankestreger; de *kan* være farlige.« Man kan vel egentlig ikke paastaa, Advarslen har synlige Frugter senere hen.

Selvfølgelig blev der ogsaa arbejdet paa Nr. 24 ind imellem de underholdende Timer, men Gravlund havde svært ved at holde sig til det foreliggende Pligtarbejde. Naar han skulde regne, var han umedgørlig, indtil han pludselig smed det hele hen ad Gulvet og for paa Gæsteri i andre »Knejper« eller røg ind og tog sig en Tørn pro & contra Indre Mission med en af de tidligere Klassekammerater fra foregaaende Aar. Gravlund var afgjort contra, og da hele Flokken en Dag efter Lunddahls »Ordre« havde været i Ballerup Kirke og hørt Vilh. Beck prædike, havde de Stof til mange Timer, selv om han egentlig godt kunde lide Præstens aggressive Form. Han var i Regelen rød i Kammen, naar han kom tilbage fra en saadan Diskussion, og maatte have Luft: »Skal vi saa i Skoven, Kælling!« —

Undervisningsfagene kunde efter hans Mening passende inddeles i tre Grupper: Menneskefag, de taalelige og saa »det andet Skidt«. Under første Gruppe faldt fortrinsvis Kirkehistorie, Arkæologi, Nordenshistorie og saa alt det, man dengang arbejdede med i 3. Klasse, men som han aldrig naaede at faa Forbindelse med paa Seminariet. Apropos Nordenshistorie — en hel Del af dette Fags Charme for ham gik i Vasken, da Thriges Lærebog blev ombyttet med Ottosens — mærkeligt nok for Resten, da han jo senere hen fordybede sig i netop de historiske Emner, Ottosen førte frem i Forgrunden. Men han savnede altsaa Personalhistorien, især en fyldig Skildring af Skjalm Hvides Slægt, hvis Indsats i dansk Kultur for ham laa som rosenrøde Aftenskyer paa en fjern Himmel — skøn og uopnaelig for Nutiden med alt

Jønstrup 1898.

dens »Vrovl om almindelig Værnepligt!« — »I gamle Dage mødte man Mand af Hus, naar det var nødvendigt, og saa kan vi Søren hente mig osse.« Dette Synspunkt holdt han efter alle Solemærker at dømme fast ved til sine Dages Ende.

»Det andet Skidt« var Regning, Matematik og Fysik, som han hadede af ganske Hjerter, og det blev da ogsaa disse Fag, som efter to Aar paa Jonstrup og to følgende paa Ribe Seminarium slog ham af Sporet og dræbte alle Forhaabninger hos ham om nogensinde at faa en Lærereksamen. Hans Had til Regning var indædt onskabsfuldt, og tit og mange Gange begyndte han sin Dag med Skælden og Smælden, naar han havde faaet sin Nattesøvn spoleret af onde Drømme og Mareridt, der stillede ham til Hr. Johansens Disposition ved den sorte Tavle. »Her gaar man Dag ud og Dag ind og river i alt det Skidt, og saa skal man oven i Købet plages af det om Natten.«

Tilslidst saa blot et Par Træk fra en Københavnstur, inden der lukkes for Kukkassen.

Vi var nogle Stykker, der skulde ud paa Vesterbro et Sted, hvor man fik en kolossal Bøf for 1 Kr. Flere havde berettet om dens eventyrlige Størrelse, og vi Spægelsens Børn fra den Tids Jonstrup higede efter at stifte Bekendtskab med et saadant Vidunder. Paa Vesterbrogade rendte vi paa en Flok Studenter, som fik ondt af vore Spirehuer. En af dem vilde se Gravlunds og trak den af ham, hvilket selvfølgelig vakte Mudder i Gelederne — enkelte af Studenterne syntes heller ikke om det. Vi knurrede lidt allesammen, og en Jonstrupperne vilde hellere slaas end tillade Eftersynet af Kokarden, men Gravlund ordnede Synderen paa sin egen Maade. Hvad han sagde — og det var slet ikke saa lidt — kan jeg ikke huske, men det hele opløstes forholdsvis fredeligt, efter at han energisk havde overbevist Fjenden om sin Ret til »at sætte min Spirehue, som jeg vil«. — Om Aftenen havnede vi i Dagmarteatret og saa Gustav Wiedes »En Mindefest« og »Dansen paa Koldinghus«. Historien om Fru Bessys røde Kjole, der rummede saa stærke fælles Minder for den afdøde Frues efterladte Ægtemand og do. Husven, interesserede ikke Gravlund noget videre. Emner af den Art laa uden for hans

Interessesfære. Men det middelalderlige Spil tog ham fangen, saa han var helt ude af sig selv, og aldrig, hverken før eller senere, har jeg set større Ekstase end hans den Aften.

Da der kun var et Kvarter tilbage til Togtid, pirrede vi til ham.

»Jeg bliver siddende, til det er forbi; jeg *gaar* hjem;«

Vi naaede alle Toget.

Mange Aar er gaaet siden hine sorgløse Dage. Om Vejen er faldet ham besværlig og lang, ved jeg ikke, men det er alt andet end sandsynligt.

Og nu har han lukket sine glade, spillende Øjne for stedse — Danmarks Dreng.

Eduard Nielsen.

EN KOMMENTAR TIL AFHANDLINGEN OM GRAVLUND

DA Jonstrupbogen læses af Mange, der er ukendte med visse specielt Jonstrupske Skikke og Forhold, har det sin Interesse at lade nogle forklarende Bemærkninger følge efter de foran anførte Linier om Thorkild Gravlund.

De Elever, som er optagne i Seminariets første Klasse (yngste Klasse, som man ogsaa siger), kaldes fra meget gammel Tid Spirer, og mange af dem ifører sig med Glæde Seminaristhuen, der ligner Studenternes og Polyteknikernes men har en anderledes farvet »Snor«. Gravlund er jo i første Klasse, og han hævder med fuld Føie sin Ret til at gaa med »Spirehue«. For ham blev Huen jo aldrig andet, idet han, mærkeligt nok, efter to Aars Ophold i første Klasse ikke kunde bestaa Optagelsesprøven til anden Klasse.

Johansen var i den Tid, der tales om, Lærer i Regning, Matematik og Fysik, Lunddahl var yngste Klasses Lærer i Kirkehistorie. Han var tillige Seminariets Inspektør. Naar man ved dette, forstaaer man, hvorfor han opfordrede Eleverne til at danne sig en selvstændig Mening om Vilhelm Beck ved at høre ham tale, da han kom tilreisende, og hvorledes han kunde sætte Gravlund til at anvise de nye Spirer deres Sengsteder. »Her ligger Far selv«, betyder naturligvis: Her ligger nu *jeg!*

Som Latinskolerne havde — nu har de vel kun ringe Spor deraf — deres barbariske Pennalisme, havde Jonstrup fra meget gammel Tid — og har endnu Rester deraf — sine »Spireplager«
dertil sin specielle »Spireforskrækkelse«: Før Spirene kunde endes som rette Kammerater, maatte de underkaste sig for-

skellige mere eller mindre torturagtige Genvordigheder, og »Spireforskrækkelsen« kan man vel egentlig nok kalde lovlig skrap: Hver Klasse havde sin Sovesal, og en Nat, naar Spirerne mente, at de vel og godt var blevne fri for mere Tortur, listede ældre Elever ind paa deres Sovesal hver med et Lagen over Hovedet, stillede sig op ved Sengene og væltede dem paa een Gang, mens Taarnuret slog Tolv, og samtidig istemte de den mest infernalske Brølen, Gøen, Huien, Skrigen, Mjauen og saa videre, og for dem, der aldrig havde faaet Noget at vide om dette Punktum paa Plagerierne, var det hele Postyr en fæl Overraskelse. Gravlunds nye Kammerater maa have taget Sagen med forholdsvis Ro, thi han havde jo sat dem ind i, hvad der ventede dem.

Endnu et af Plagerierne maa omtales her. I Seminariets Østfløi fandtes to Stuer, bestemte til Sygestuer. De bar paa Dørene Nummer 10 og Nummer 11. Derfor hed det mellemliggende lille Rum, der var et Opbevaringssted for Rengøringsmateriel og Andet, og som *ikke* havde Nummer paa Døren, i daglig Tale Halvelleve. Det gjaldt nu om under et eller andet Paaskud at faa lokket et Par derind og om at holde dem indespærret en halv Timestid eller saa. Der var ogsaa efter Gravlunds egen Beretning andre smaa Rum, og i dem blev kun een Spire sat ind, medens en anden maatte staa Vagt udenfor, bevæbnet med et Trægevær. Naar den halve Time var omme, blev de tvunget til at bytte Rolle. Gravlund har selv siddet i et af disse Huller og bagefter paraderet udenfor.

Hvad der i den foranstaaende Skildring kaldtes »Knejper«, er Elevernes Læseværelser. Den ene af dets to Beboere fungerede i Reglen som en Slags Stuepige eller som Husmoder og kaldtes derfor Konen. Gravlund er saa frejdig, ser man, at han godt kan kalde *sin* Kontubernal Kællingen!

Knasten er Seminariets Økonom. Hans borgerlige Navn var forresten Castberg, og — som det i 100 Aar er gaaget med alle andre Økonomers Mad, gik det ogsaa med Castbergs: den nød saare ringe Anseelse blandt Eleverne — om med Rette eller Urette er et meget omtvistet Spørgsmaal.

Udtrykket »Om Vejen er faldet ham besværlig og lang, ved jeg ikke« hentyder til Jonstrup-Elevernes Opsang, hvori der staar:

Og falder Veien dig besværlig og lang,
saa syng kun denne hersens gamle, gamle Sang;
Tralalalala, Tralallalallala o. s. v.

Gravlund er døbt i Helsing Kirke Søndag den 28. September 1879 saaledes: Thorkild Thastum Gravlund Nielsen, og Nielsen hed han lige til han, Søsteren og deres Fader ved Kongelig Bevilling af 23. August 1905 fik dette Navn kastet væk, hvorefter *Gravlund* blev deres lovlige Efternavn, men allerede 1903 var »Øen« udkommen under Navnet Thorkild Gravlund. Iøvrigt var det indkommen i Familien, da Hans Marcus Hansen, Lærer i Varpelev, senere i Holtug, giftede sig (vistnok 1813) med Else Marie Gravlund, hvis Datter Mette Kirstine 1851 blev gift med Købmand (senere Gæstgiver) Thorkild Nielsen*). Deres Søn Hans Marcus Gravlund Nielsen var Thorkilds Fader, som giftede sig med Jensa Nicoline Thastum. Se dette er en Redegørelse for, hvorledes vor Thorkild Gravlund er bleven opkaldt efter sin nærmeste forudlevende Slægt. Hans Moders Fader var iøvrigt den meget kendte Lærer Lars Jacobsen Thastum (Jordløse, Skippinge Herred), der sammen med Christian Ludvig Jepsen (Lærer i Buerup, Holbæk Amt) udgav (1840—43) det meget fortjenstfulde Værk Skole-Calender for Sjællands Stift (en Beskrivelse af Stiftets Lærerembeder) og i »Tidende for almindelig dansk Skolelærer-Forening« skrev Afhandlingen: Er det godt og gavnligt, at Skolelærere fik mere Jord? Dette Spørgsmaal besvares med et vel-motiveret Ja.

For Thorkild Gravlunds Fader var det en stor Skuffelse, at Thorkild ikke kunde blive dimitteret fra Jonstrup. At han blev Oversidder i 1ste Klasse, tog han sig ikke i særlig Grad nær, thi det havde han selv været, men at Thorkild heller ikke efter det andet Aars Forløb kom op i 2den Klasse, det var ham den

---

*) Ogsaa i visse Documenter kaldt Torkel Nielsen.

slemme Side af Sagen. Han mindedes med stor Glæde sine egne Elevaar paa Jonstrup, og da han havde besluttet, at ogsaa Thorkild skulde være Elev dær, skrev han som Indledning et Brev til Seminarielærer H. Mortensen og udbad sig nogle Oplysninger. Af de Lærere, der i *hans* Elevaar fungerede, var da kun Mortensen (Naturfagslærer) og Beyerholm (Regne- og Matematiklærer) tilbage, men da Thorkild i 1897 blev optaget paa Seminariet, var ogsaa de borte. Brevet*) gengives her in extenso:

Reersø Skole, Filipdal 16. 5. 95.

Kjære Hr. Mortensen!

Efter 21 Aars Forløb melder jeg mig igjen til Tjeneste paa den gamle »Borg« med Tak for 1870—74.

Jeg har en Søn, som er 16 Aar i Sommer, og som har Lyst (og jeg tror ogsaa Anlæg) til at være Lærer.

Jeg tænker saa smaat paa, at han skulde være Jonstrupper, og i den Anledning kunde vi have Lyst til at overvære Optagelsesprøven paa Jonstrup i Aar.

Og disse Par Ord fremkommer for at bede Dem meddele mig, når Prøven afholdes.

Den er vel offentlig, og der kan vel faas Natteleje paa »Borgen«.

Efter $\frac{1}{2}$ Aars Hjælpelærerplads ved Lemvig, og 3 Aar som Andenlærer ved Roskilde, har jeg nu siddet her i Reersø i 17 Aar og levet lykkelig med min Hustru og 2 Børn.

Med Tak fra

Deres gl. Elev

H. M. G. Nielsen.

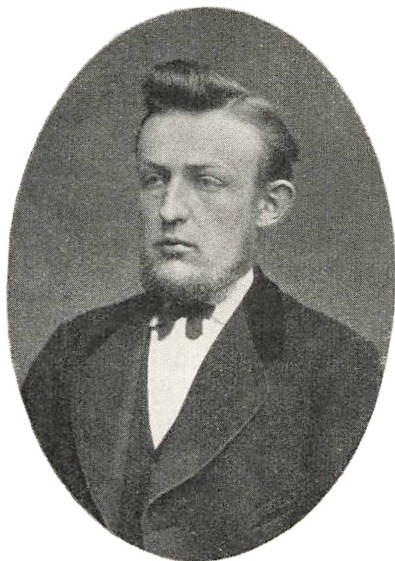
Thorkild Gravlunds Fader var født den 24. Juli 1852 i Storehedinge og dimitteret 1874 fra Jonstrup. Han var fra 1. Novbr. 1874 Hjælpelærer i Møborg ved Lemvig, fra 1875 Andenlærer i

---

*) Den Slags Breve skulde jo egentlig sendes til Forstanderen (dengang Tidemand) eller Inspektøren (dengang Lunddahl), men man kan godt forstaa, at Nielsen har foretrukket at skrive til en af de Lærere, han kendte personligt og tillige holdt af.

Rye ved Roskilde og fra 26. Septbr. 1878 Lærer i Reersø ved Filipssdal. Embedet i Reersø var i mange Aar meget brydsomt, da Børneantallet var meget stort, og Gravlund var ene om hele Arbejdet. Han blev derfor tidligt svækket, og allerede 1915 tog han sin Afsked. Han blev boende i Byen, til hvis Befolkning han stod i et meget venskabeligt Forhold. De to Børn, han omtaler i det foran aftrykte Brev, er Thorkild, født 16. August 1879, og Else Severine Gravlund Nielsen, der blev født den 16. September 1883.

R. C. Mortensen.

Hans Markus Gravlund
(Thorkild Gravlunds Fader).

AARET 1939 PAA JONSTRUP

A.

Den 9. Februar 1939 døde Stig Bredstrup, der fra 1895 til 1929 var Jonstrups Forstander. Hans Navn og hans Gerning er uløseligt knyttet til Jonstrups Historie, og Seminariet vil i Ærbødighed og Taknemmelighed værne om hans Minde.

I det daglige Liv har de sædvanlige Fester, Concerter og Liggende bragt rig Afvexling, og følgende fremmede Foredragsholdere har i Kalenderaaret 1939 gæstet Borgen:

Seminarielærer Morville fra Haderslev: Middelhavsproblemet.

Forfatteren Ebbe Neergaard, Jystrup: Politisk Theater.

Adjunkt Harald Rue, Statsgymnasiet Schneekloths Skole: Arbejderkunst.

Kommunelærer Otto V. Nielsen, København: Børn og Fritiden.
Skoleinspektør Ribsskog, Oslo: Den nye norske Normalplan for Folkeskolen.

Professor Vilhelm Andersen: en Holbergaften.

I Februar 1939 var der Lærerbytte mellem Jonstrup Seminarium og det norske Statsseminarium i Elverum: Mens Forstander Georg Christensen i 14 Dage underviste Elverums Elever i Dansk Literatur og i Børnepsykologi, underviste Lektor Amlid paa Jonstrup i norsk Literatur og Sprog.

Første og anden Klasse har i det henrundne Aar foretaget en geologisk Excursion til Bornholm ganske som det foregaaende Aar. Desuden har de været paa Lejrskole ved Kongsøre og paa Skolebesøg i Frederiksberg og i Jonstrupegnens Landsbyskoler.

For Københavns Amts fungerende Lærere har Amtsskolekonsulent Ebbe Stephansen, Himmelev, holdt et Kursus (2 Dage)

i Børnepsykologi, og for Jonstrupegnens Beboere har Seminariet arrangeret Aftenskoleundervisning i Samfundslære, Sundheds-lære, Børnepsykologi og Regning.

Forældremødet i Børneskolen (Øvelsesskolen) bød iaar paa et Foredrag af Overlæge, Dr. med. Ejnar Jarløv: »Vor Ernæring«. Derefter Kaffebord og Diskussion. Desuden har der været arrangeret en Aftenunderholdning, ved hvilken de ældre Børn spillede en Snehvide-Dramatisering, de yngre deklamerede og sang. I Vinterhalvaaret har hvert Barn faaet Mælk samt et Æble og en Gulerod til deres Mad.

I Juni var 2den og 3die Klasse i 14 Dage paa et Leirskoleophold paa Sjællands Odde under Ledelse af Frøken Elisabeth Krog og Fru Lindberg, der blev bistaaede af de lige uddannede Seminarister.

B.

Seminariets og Børneskolens Lærere.

Forstander *Georg Christensen*: Dansk, Psykologi, Speciallæsning.

R. Benzon: Inspektør. Leder af og Lærer i Børneskolen: Skrivning og Praktik paa Seminariet.

O. Kejser: Historie. Dansk. Bibelfortolkning.

Chr. Hauch: Naturhistorie. Geografi. Dansk. Speciallæsning.

Otto Lindberg: Gymnastik. Sløjd.

Axel Rasmussen: Kirkehistorie. Tysk. Pædagogik. Speciallæsning.

E. Boesen: Sang. Musik. Speciallæsning.

G. Schmidt Nielsen: Matematik. Fysik. Speciallæsning.

H. Wolffsen: Regning. Tegning. Sløjd. Timer i Børneskolen.

V. Laustsen: Engelsk. Timer i Børneskolen.

Egede Schack, Sognepræst i Hvidovre: Troslære.

L. Friisholm: Violinspil. Fratraadte i Maj 1939. Hans Timer overgik til ovennævnte E. Boesen.

Frøken *Elisabeth Krogh*: Timer i Børneskolen.

Frøken *Inger Benzon*: Gymnastiklærerinde. Timer i Børneskolen.

Fru *Inga Boesen*: Sang og kvindeligt Haandarbejde i hele Børneskolen. Dansk i 3die Klasse.

Fru *Lily Schmidt Nielsen*. Timer i Børneskolen: Dansk. Regning. Fysik.

LEGATER,

der har særlig Interesse for Jonstrupsamfundets Medlemmer.

Provst Odin Wolf Tidemands Legat. Bestyres af Bispen over Københavns Stift, Nørregade 11, København K.

- a. for Enker efter Lærere, der er dimitterede fra Jonstrup og har haft Ansættelse i Københavns Stift eller i Roskilde Stift. Kapitalen er 20,000 Kroner.
- b. for ugifte Døtre af Lærere, der er dimitterede fra Jonstrup og har haft Ansættelse i Københavns Stift eller i Roskilde Stift. Kapitalen er 15,000 Kroner.
- c. for flittige, dygtige og trængende Elever paa Jonstrup. Kapitalen er 6000 Kroner.

Lærer Hans Hansens, hans Hustru Ida Hansens og deres Datter Anna Hansens Legat for Enker efter eller ugifte Døtre af Skolelærere, der er udgaaede fra Jonstrup. Kapitalen er 30,000 Kroner. Bestyrelsens Formand er for Tiden Viceinspektør Carl F. Petersen, Falkoneralleen 22, København F.

Carl Julius Løvstrøms Legat til Boghjælp for to Elever paa Jonstrup. Kapitalen er 2500 Kroner. Bestyres af Forstanderen paa Jonstrup Seminarium (i Samraad med Seminariets Lærere).

AFGANGSEKSAMEN 1939

---

1. Aaberg, Johannes	6,63	mg?
2. Christiansen, Folmer Johannes	5,98	g×
3. Christoffersen, Hans Jørgen Erik	6,78	mg
4. Dobel, Kai Gothelf	6,22	mg?
5. Hansen, Børge Hjelm	6,49	mg?
6. Hansen, Erik Johannes Ørum	6,56	mg?
7. Hansen, Johannes Richard	7,43	mg×
8. Hansen, Knud Mogens Belt	7,46	mg×
9. Hansen, Rasmus Jørgen	6,90	mg
10. Hartby, Svend Johannes Hildebrand	6,17	mg?
11. Hedegren, Frede Nørgaard	6,08	mg?
12. Høg, Hans Ove	6,67	mg
13. Johansen, Hans Jørgen	5,87	g×
14. Knudsen, Jørgen Erling Ibsen	6,92	mg
15. Kristensen, Kaare	6,35	mg?
16. Larsen, Ejvind Trygve	6,78	mg
17. Lund, Johan Otto	6,08	mg?
18. Nielsen, Christen Georg	6,22	mg?
19. Nissen, Herluf	6,68	mg
20. Odderskov, Øyvind	5,48	g×
21. Overgaard, Kjeld Søren	7,03	mg
22. Pedersen, Helge	6,67	mg
23. Pedersen, Vagn Løvdahl	6,52	mg?
24. Vilmann, Klavs Jørgen	5,68	g×

REGNSKAB

1/1 - 31/12 1939.

	Indtægt	Udgift
	Kr. ø.	Kr. ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 1938	358 66	
Kontingenter	544 00	
Salg af Aarbøger	333 00	
52 Opkrævninger à 40 Øre	20 80	
Renter	6 96	
Repræsentation og Møder		20 00
Fremstilling af Jonstrupbogens Bind XVI		590 60
Administration		75 00
Porto og Gebyrer		65 46
Tryksager m. m.		49 61
Annonce i »Folkeskolen«		32 85
Kassebeholdning pr. 31/12 1939		429 90
	<hr/>	<hr/>
	1263 42	1263 42

Ordruphøjvej 24, Charlottenlund.

Wilh. Thomsen.

Ovenstaaende Regnskab er af os revideret og fundet i Orden.
Kassebeholdningen er til Stede.

Sierslev og Bredeløkke Skoler, den 10. Januar 1940.

S. M. Waaben.

Hans Fr. Jensen.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Førstelærer *Jørgen Hegelund*, Ulstrup pr. Gørlev (Formand).
Fhv. Seminarielærer *Fr. Johansen*, R. af D., Jonstrup, Ballerup.
(Midlertidigt indtraadt i den afdøde Forstander Bredstrups Sted).
Pensioneret Førstelærer *P. Andersen*, Tamsborgvej 30, Hillerød.
Skoleinspektør *Aug. Lerche*, Vigerslev Allé, København, Valby.
Kommunelærer *Wilh. Thomsen* (Kasserer), Ordruphøjvej 24,
Charlottenlund, Telefon Ordrup 2492. Seminarieelev *Eigil Hansen*,
Jonstrup Statsseminarium, Ballerup.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Joakim Larsens Livserindringer. Ved R. C. Mortensen. Slutning	3
Hans Rasmussen (Sakskøbing). Af Viggo Danø	31
Jonstrupperen Thorkild Gravlund. Af Viceinspektør Eduard Nielsen, Odense	36
En Kommentar til Afhandlingen om Thork. Gravlund. Af R. C. Mortensen	44
Aaret 1939 paa Jonstrup	49
Legater	51
Afgangseksamen 1839	52
Regnskab	53
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	53